

Technická univerzita v Liberci
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Primárního vzdělávání
Studijní program: Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vývoj žákovského slangu na 1. stupni ZŠ

The development of pupil's slang at primary school

Autor:
Zuzana Douchová

Podpis:

Adresa:
Olbrachtova 614
460 15, Liberec 15

Vedoucí práce: Mgr. Věra Vykoukalová

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
78	17650	0	35	15	0

V Liberci dne:

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Autor

V Liberci dne:

Podpis

Poděkování:

Děkuji především vedoucí práce Mgr. Věře Vykoukalové za rady, odborné vedení a konzultace, které vedly k úspěšnému dokončení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Věře Dostrašilové a Mgr. Petru Němcovi za ochotu a vstřícnost při realizaci mého jazykového šetření.

Vývoj žákovského slangu na 1. stupni ZŠ

Anotace:

Cílem diplomové práce je šetření vývoje žákovského slangu na 1. stupni základní školy. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Část teoretická shrnuje základní poznatky o podobách národního jazyka, zvláště o jazyku nespisovném z hlediska sociálního, o obecné podobě slangu, dále konkrétně o slangu žákovském.

V praktické části jsou hodnoceny výsledky šetření. Práce porovnává slangové výrazy v jednotlivých ročnících, a to v 1., 3. a 5. ročníku. Výrazy jsou hodnoceny z hlediska sémantického, podle způsobu tvoření, četnosti výskytu a pohlaví respondentů. Dále na základě zjištěných slangových výrazů práce sleduje porozumění jejich významu a schopnost žáků převést tyto výrazy do bezpříznakové češtiny.

Klíčová slova: slang, žákovský slang, slangový výraz (název, slangismus), nespisovná čeština

The development of pupil's slang at primary school

Summary:

This Diploma Thesis deals with the analysis of slang expressions of pupils at primary school. The Diploma Thesis is divided into the theoretical and practical parts. The theoretical part summarizes basic information about various forms of national language, especially about non-literary language from the social aspect, about general slang form, then concretely about the pupils' slang.

The practical part analyses the results of my research – it compares slang expressions in particular classes, it means in the 1st, 3rd. and 5th classes. The expressions are evaluated from the point of semantic view, according to the way of their formation, the number of their occurrence and according to the sex of respondents. Then on the basis of found slang expressions the Diploma Thesis observes understanding to their meaning and pupils' ability to transform these expressions into the neutral form of the Czech language.

Key words: slang, pupil's slang, slang expression (title), non-literary Czech language

Die Entwicklung Schüler-Slangs an der Grundschule

Zusammenfassung:

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit der Analyse der Slang-Ausdrucksweise der Schüler an der Grundschule. Die Diplomarbeit besteht aus einem theoretischen und einem praktischen Teil. In dem theoretischen Teil wurden die Informationen über die tschechische Sprache, über den Slang und über den Schüler-Slang zusammengefasst.

In dem praktischen Teil wurden die Ergebnisse der Erforschung analysiert. In der Diplomarbeit wurde der Slang der einzelnen Klassen (der ersten, zweiten und fünften Klasse) verglichen. Die Äußerungen wurden nach dem semantischen Gesichtspunkt, nach der Bildung, nach dem Vorkommen und nach dem Geschlecht des Schülers bewertet. Weiter auf der Basis festgestellten Ausdruckes die Arbeit ist des Verständnis ihrer Bedeutung und der Fähigkeit den Schülers folgetet.

Schlüsselwörter: der Slang, Schüler-Slang, die tschechische Sprache

Obsah

Úvod.....	9
I TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLEMATIKY.....	10
1 Podoby národního jazyka.....	10
1.1 Čeština spisovná	11
1.2 Čeština nespisovná.....	12
1.2.1 Územní diferenciacie nespisovné češtiny	12
1.2.2 Sociální diferenciacie nespisovné češtiny.....	13
2 Slang jako nespisovný útvar národního jazyka z hlediska sociálního	14
2.1 O původu slova slang.....	14
2.2 Obecné výklady slangu	15
2.3 Charakteristika žakovského slangu.....	16
3 Aspekty slangu.....	17
3.1 Hledisko jazykové.....	17
3.1.1 Nespisovnost	18
3.1.2 Komunikativní funkčnost	18
3.1.3 Systémovost	18
3.1.4 Snaha o vyjádření expresivity	19
3.1.5 Stáří slangových výrazů.....	19
3.1.6 Forma	19
3.2 Hledisko mimojazykové	20
3.2.1 Stupeň uzavřenosti	20
3.2.2 Složení příslušníků slangového prostředí	20
3.2.3 Povaha slangového prostředí	21
3.2.4 Psychické faktory.....	23
4 Způsoby tvoření slangových výrazů	23
4.1 Pojmenovávací postupy transformační (slovotvorné)	24
4.1.1 Derivace substantiv	24
4.1.2 Derivace verb	26
4.1.3 Derivace adjektiv	26
4.1.4 Kompozice	27
4.1.5 Abreviace	27
4.2 Pojmenovávací postupy transpoziční (sémantické), pojmenování nepřímá a expresivní	28
4.2.1 Metaforizace	28
4.2.2 Metonymizace.....	29
4.2.3 Pojmenování víceslovná	29
4.2.4 Synekdocha	29
4.2.5 Přejímání cizích slov.....	30

II	PRAKTICKÁ ČÁST	32
1	Cíl a předmět diplomové práce	32
2	Metodologie jazykového šetření	33
2.1	Ukázky dotazníků	34
3	Stanovení předpokladů	37
4	Výsledky šetření	39
4.1	Kategorie Názvy osob	39
4.2	Kategorie Názvy činností a okolností	52
4.3	Kategorie Názvy jiné	60
4.4	Doplňující otázka	67
5	Zhodnocení a závěry	68
5.1	Frekvence výskytu slangových výrazů	68
5.2	Slovotvorba slangových výrazů	69
5.3	Obrazná a expresivní pojmenování	71
6	Doplňková část šetření	74
III	Závěr a celkové shrnutí	76
	Použitá literatura	77

Úvod

Žakovský slang je problémem aktuálním. Mluva dětí, kteří navštěvují první stupeň základní školy je velmi pestrá a specifická a je proto hodna bližšího zkoumání.

V průběhu pedagogické praxe mě zaujala rozmanitost slovního vyjadřování žáků základní školy. Tomuto tématu jsem se věnovala v semestrální práci z předmětu vybrané problémy lexikologie. Práce byla zaměřena na výzkum žakovského slangu v 7. ročníku ZŠ. Problematika mluvy žáků na základní škole je pro mě zajímavá natolik, že jsem se rozhodla věnovat se jí ve své diplomové práci.

Je všeobecně známo, že žakovský slang se na 2. stupni základní školy vyskytuje v poměrně hojné míře (ve větší míře pak u studentů středních škol). Některé slangové výrazy jsou i v povědomí nezasvěcených. Existuje také, bohužel ne příliš velký počet odborných publikací, které se touto problematikou zabývají. Jinak je tomu u slangu žáků, kteří navštěvují 1. stupeň základní školy. I zde se používání slangu samozřejmě objevuje, i když v menší míře než je tomu u starší skupiny žáků. Co se týká této problematiky, autoři, kteří se slangu zabývají, věnují slangu této věkové skupiny minimální pozornost. Jsem studentkou oboru učitelství pro 1. stupeň základní školy, a proto jsem se rozhodla zaměřit na slovní vyjadřování právě této skupiny žáků.

Výsledky práce dávají zajímavou příležitost zjistit, jak se žáci mladšího školního věku vyjadřují.

I TEORETICKÉ ZPRACOVÁNÍ PROBLEMATIKY

Teoretická část diplomové práce je zaměřena především na národní (český) jazyk a na jeho podoby. Zabývá se rozrůzněním češtiny na útvary spisovné a nespisovné. V rámci těchto útvarů podává informace o jejich dalším rozdělení a o specifických rysech jednotlivých podob jazyka. Velká pozornost je věnována češtině nespisovné a především slangu. Práce se věnuje slangu z hlediska obecného, z hlediska jeho aspektů a způsobů tvoření slangových výrazů a dále z hlediska užšího, konkrétně žakovskému slangu.

1 Podoby národního jazyka

„Národní jazyk je souhrn výrazových a významových prostředků, jež používají jako nástroj myšlení a dorozumění příslušníci jednoho národa nebo etnika, které pojí historická, společenská, kulturní a politická sounáležitost.“¹

Čeština je jazykem mnohvrstevnatým. Lze ji rozdělit do dvou velkých jazykových oblastí: spisovné a nespisovné. Ačkoliv mezi těmito oblastmi jsou značné rozdíly, nejedná se o diglosii. Útvary (oblasti) národního jazyka podle Mužíkové:

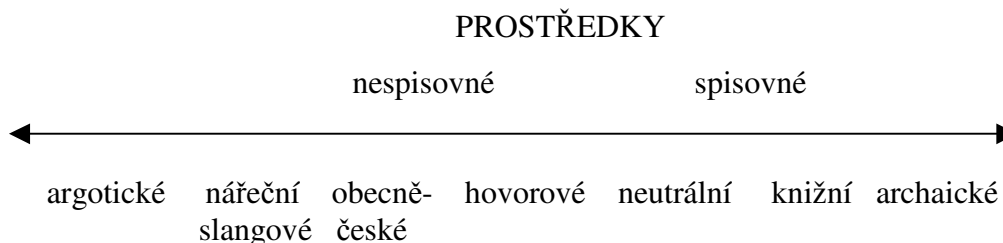
Tabulka č. 1

spisovné útvary národního jazyka	nespisovné útvary národního jazyka	
	územní rozrůznění	sociální rozrůznění
spisovná čeština	nářečí (dialekty)	profesní mluva
hovorová čeština	nadmáreční útvary (interdialekty, např. obecná čeština)	slang
		argot

¹ Podle Mužíkové, 2003, s. 8

Čechová uvádí, že jak spisovný, tak nespisovný jazyk není jednotlý. Jejich prostředky jsou diferencovány a seskupují se podle následujícího schématu.

Schéma č. 1

Spisovné prostředky jsou na ose rozprostřeny od hovornosti k neutrálnosti a odtud ke knižnosti. Za hranicí běžné spisovnosti pokračují prostředky archaické. Spisovné hovorové prostředky pocházejí často z oblasti nespisovné, a to obecněčeské, z profesní mluvy nebo za slangu. Mluvená forma spisovné češtiny má mnoho rysů společných s češtinou nespisovnou.

1.1 Čeština spisovná

Podle Huga je *spisovná čeština* kodifikovaný útvar českého národního jazyka, který má funkci národně reprezentativní. Jedná se o oficiální celonárodně uznávanou podobu jazyka. Užívá se v úředních dokumentech, v oficiální komunikaci, v médiích, v odborné a také v umělecké literatuře.

Jde o soustavu pravidel, jejichž dodržování je v určité komunikaci závazné. Norma přitom určuje nejen, jak se má psát, ale předepisuje také správnou výslovnost. Kodifikace spisovné češtiny je obsažena v Pravidlech českého pravopisu, Slovníku spisovného jazyka českého a Slovníku spisovné češtiny. Střediskem kodifikace je Ústav pro jazyk český AV ČR.

Spisovná čeština má dvě podoby, podobu psanou a podobu mluvenou (hovorovou). *Hovorová čeština* se užívá v polooficiálních (neoficiálních) mluvených projevech. Neobsahuje archaické ani knižní prvky. Na druhé straně má ale prvky neutrální, které jsou použitelné v mluvených i psaných projevech a dále prostředky slohově bezpříznakové (např. psát, stůl, škola), kterých je většina. Hovorové výrazy mají různou míru „nespisovnosti“. Proto má tato forma spisovné češtiny mnoho rysů společných s češtinou nespisovnou.

1.2 Čeština nespisovná

Na rozdíl od spisovné češtiny, která není příliš sociálně ani územně omezena, čeština nespisovná je diferencována sociálně i územně.

1.2.1 Územní diferenciaci nespisovné češtiny

Z hlediska územního rozlišujeme *nářečí (dialekty)*. Jak uvádí Hugo, v Čechách se nářečí významněji udržela jen v okrajových oblastech (Chodsko, Podkrkonoší). Na Moravě se stále udržují tři tradiční nářečí: hanácké, moravskoslovenské a lašské. Pojem nářečí se někdy používá zejména pro malé oblasti. Na větším území, kde se drobné rozdíly vyrovnávají vzniká *nadnářeční (interdialekt)*. Z interdialektu středočeského vznikla v minulosti dnešní spisovná čeština. Nejvýznamnějším interdialektem je pak *obecná čeština*. Ta je dnes v neoficiálních projevech používána na celém území Čech a značné části Moravy. Má nejvyšší komunikativní funkci ze všech nespisovných jazykových útvarů a vyvíjí tlak na spisovný jazyk. Podle Novotného ale již dnes nemůžeme mluvit o obecné češtině jako o interdialektu, protože se stala běžně dorozumívacím prostředkem v nenuceném, soukromém hovoru a je také používána v literatuře. Obecná čeština se stále více sbližuje vzájemným vyrovnáváním s češtinou hovorovou.

Některé hláskoslovné a tvaroslovné rysy obecné češtiny:

- *í* místo psaného *é* v kmeni slov a v koncovkách, např. novýho dne, polívka.
- *ej* místo psaného *ý*, např. velkej, zejtra
- protetické (vkladné) *v-* před *o-* na začátku slabiky, např. vokno, votázka.
- koncovka *–ma* v instrumentálu plurálu (7. pádu množného čísla), např. malýma kolečkama, krátkýma informacema.
- zánik *–l* v příchestí minulém po vokálu (samohlásce), např. jed jsem oběd, čet jsem noviny.

1.2.2 Sociální diferenciace nespisovné češtiny

Do slovní zásoby, která je vymezena sociálně patří *slang* (včetně tzv. *profesní mluvy*) a *argot*. Jako *argot* se označuje mluva podsvětí, společenské spodiny (např. zlodějů, narkomanů). Vzniká kolektivní solidaritou a snahou utajit skutečné významy slov. Podle Suka je to mluva uměle vytvořená za účelem utajení sdělovaného před nezasvěcenými. Mnoho argotismů proniklo i do běžné mluvy. Mezi slangy a argotem jsou dosti kolísavé hranice. Příslušníci různých sociálních skupin rádi přejímají některé argotismy do svého slangu a naopak argot má mnoho vlastností shodných se slangy.

Jednotlivé útvary českého jazyka se v reálné promluvě vzájemně prostupují. Většina mluvčích nevolí prostředky pouze jednoho jazykového útvaru. Nejčastěji se mluví kombinovanou, smíšenou, tj. hovorovou češtinou, která je doplněna češtinou obecnou.

2 Slang jako nespisovný útvar národního jazyka z hlediska sociálního

„Jazyk jako nejdokonalejší nástroj lidského dorozumívání plní své společenské poslání nejen ve své podobě spisovné; v současné moderní společnosti pracovně a zájmově stále více diferencované uplatňují se též jeho nespisovné formy a vrstvy.“²

Jak uvádí Hubáček, na velkém bohatství slovní zásoby našeho národního jazyka se podílejí nejen slova spisovná. V moderní společnosti se stále rostoucími potřebami diferencovaného vyjádření docházejí uplatnění i lexikální jednotky nespisovné. Mezi nimi zaujímají přední místo *slangové* výrazy (*názvy, slangismy*) jako pojmenovávací prostředky speciální, které jsou funkční v neoficiálním nebo polooficiálním styku pracovním nebo zájmovém. Slangové názvy stále vznikají, jejich platnost a užívání podléhá vývojovým změnám.

2.1 O původu slova slang

„Podle Františka Kopečného je slang anglické slovo skandinávského původu (poprvé doložené r. 1758) a lze je pokládat za dějové jméno ke sling (vrhat, házet); označovalo původně zvláštní zpěvavý a lstivý jazyk žebráků. Starší, u nás dosud všeobecně rozšířený výklad tohoto slova z anglického s'language (něčí jazyk, např. soldiers' language, mluva vojáků) ve významu vulgární jazyk. Sovětský lingvista M. M. Makovskij uvádí další možnosti výkladu: slovo slang pochází z cikánštiny, nebo ze severoanglických dialektů; E. Partridge pokládá slang za slovo původu norského.“³

² podle Hubáčka, 1979, s. 7

³ podle Hubáčka, 1988, s. 6

2.2 Obecné výklady slangu

Suk definuje slang jako mluvu skupinovou, mající zvláštní lexikální rejstřík, označující především předměty, osoby, jevy atd. pro život mimo skupinu netypické, sloužící pro komunikaci uvnitř skupiny a často i k vydělení dané skupiny od ostatní společnosti, tedy mající funkci integrující. Kromě zvláštní slovní zásoby lze i zřídka hovořit o zvláštních gramatických a tvaroslovných jevech.

Důležité je pozadí, na němž se slang manifestuje. Toto pozadí nese dva znaky: je především *v oblasti jazyka mluveného* (nikoli psaného), zakládá se tedy hlavně na obecné češtině, a jeho slovník je všeobecně znám a použitelný pro naprostou většinu nositelů národního jazyka.

Hubáček označuje slang jako svébytnou součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné vrstvy speciálních pojmenování realizované v běžném (nejčastěji polooficiálním a neoficiálním) jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře. Zároveň je možné pokusit se i o vnitřní klasifikaci slangu; slangové názvy jako jednu z lexikálních vrstev národního jazyka lze definovat na základě aplikace některých kritérií, zejména povahy prostředí a motivace, míry nespisovnosti, stáří, expresivity, formy, pojmenovávacího postupu a tvoření. Zájem o slangy je kromě jiného motivován i skutečností, že mnohé slangové názvy pronikají do vyjadřování veřejného. Poněvadž jsou z hlediska jazykové správnosti více či méně nežádoucí, dochází k určitému napětí mezi slangy na straně jedné a spisovným jazykem na straně druhé, přesněji mezi lexikální vrstvou výraziva slangového a spisovného.

Podáním definice slangu, poznáním jeho obecně platných znaků, jeho praktickým zachycením a výkladem jednotlivých slangů se zabývá jazykovědná disciplína sociolingvistika.

2.3 Charakteristika žákovského slangu

Hubáček považuje za žákovský slang vrstvu speciálních nespisovných výrazů a obrátů, jimiž je charakterizována běžná jazyková komunikace mezi žáky. Na rozdíl od jiných slangů má tento slang některé zvláštní rysy vyplývající ze specificky žákovského prostředí:

- 1.) Žákovské prostředí je značně proměnlivé svým složením – starší žáci odcházejí, noví přicházejí. Vázanost na prostředí je ve srovnání s jinými slangy poměrně krátká. Proto tato skutečnost nepříspěvá k přílišné stabilizaci slangových prostředků. Spíše podporuje jejich proměnlivost. Početnou složku slovní zásoby žákovského slangu tvoří výrazivo s platností více či méně lokální, typické nejen pro jedno místo, ale často i pro jednu školu či třídu.
- 2.) Specifické pro žákovský slang je to, že jeho tvůrci a uživatelé jsou lidé mladí, myšlenkově pohotoví, nemající tolik společenských zábran jako lidé dospělí. Výrazně se uplatňují i psychické zvláštnosti žáků – snaha o získávání nových poznatků, touha po originalitě, sklon k vtipu a nadsázce, averze vůči formalismu, ale i averze vůči oficiálnosti, snaha o emocionální a expresivní vyjádření.

Z hlediska jazykového je tento slang výslednicí působení dvou hlavních činitelů: jazykové hravosti a vynalézavosti a jisté protiváhy vůči neustálému intenzivnímu působení spisovného jazyka. Proto je v něm značná synonymie, která často přechází do oblasti neotřelého vyjadřování expresivního, aktualizovaného častými sémantickými posuny. Žákovská mluva je vesměs velice vynalézavá a hravá.

V žákovském slangu se podle Hubáčka uplatňují všechny časté i méně časté pojmenovávací postupy. Vedle tradičního odvozování je nápadné překrucování a mechanické krácení, dále také přenášení slovního významu, zejména metaforické a přejímání z cizích jazyků. Častý příznak expresivity je motivován nejen snahou o vyjádření neobvyklé, nápadné s citovým vztahem k pojmenovanému, ale také snahou o vyjádření intenzifikované.

Žákovský slang se ve srovnání se slangy jinými těší i poměrně časté pozornosti jazykovědců a spisovatelů - prozaiků.

Slangismy (slangová pojmenování), jak uvádí Čechová, se šíří z mluvy mládeže a vyskytují se v běžné mluvě. Důležitá je zdánlivá samozřejmost, že člověk může sahat i po různých slanzích, komunikuje-li v různých zájmových prostředích. Tak se potom mísí jednotlivé slangové výrazy. Nadto dodává nespisovné vyjadřování komunikátu konotaci neformálnosti a uvolněnosti. Vzhledem k těmto často postulovaným vlastnostem se v komunikaci šíří. Lze si představit i mluvu smíšenou z prvků spisovných, profesních a slangových. Slang úzce souvisí s prostředím svých uživatelů a míra jeho závaznosti bývá nejednou i mírou soudržnosti kolektivu.

3 Aspekty slangu

Slang lze posuzovat ze dvou základních hledisek. Z hlediska jazykového a z hlediska mimojazykového.

3.1 Hledisko jazykové

Mezi jazyková hlediska patří podle Hubáčka nespisovnost, komunikativní funkčnost a využívání produktivních pojmenovávacích (onomaziologických) postupů při tvoření, systémovost a vyjadřování expresivity. Z tohoto hlediska je pro slangy příznačné to, že jsou při svém tvoření určovány požadavky vyhovět specifické povaze mluvených jazykových projevů a dále skutečnost, že jde vždy o názvy popisné, motivované (tvořené slovotvornými postupy, sémanticky nebo přejímáním), nikoli značkové, nemotivované.

3.1.1 Nespisovnost

Slangové výrazy si uvědomujeme jako slangová synonymní pojmenování k pojmenování spisovným. Ne všechny slangové výrazy ale mají stejnou míru nespisovnosti, některé jsou na hranici spisovnosti, jiné jsou vyloženě nespisovné (např. názvy expresivní, vulgarismy). Je-li synonymní řada více než dvojčlenná, lze si v mnohých případech korespondenci mezi slangovým a spisovným přiblížit pomocí umístění příslušného výrazu na ose (viz tabulka č. 2).

3.1.2 Komunikativní funkčnost

Slangovým výrazem se často vyhovuje aktuálním požadavkům jazykového vyjádření výstižného, stručného a zároveň v kontextu významově jednoznačného. To je možno doložit tzv. univerbizací, která je velice často motivací vzniku slangových názvů.

3.1.3 Systémovost

Systémovost můžeme spatřovat v tom, že slangismy jako sémanticko-lexikální jednotky tvoří systém. Lze mezi nimi sledovat jejich vzájemnou závislost, a to jak v rovině obecně slangové, tak i uvnitř jednotlivých slangů. Jako systémové se ve slangu jeví výrazy jednoslovné, zatímco výrazy sdružené nikoliv. Uvnitř jednoho slangu se systémovost projevuje například v tom, že se slangově označují zpravidla nejdůležitější jevy téže třídy, téže významové kategorie, a to i v případě, že názvy spisovné vyhovují, pokud jde o jejich vhodnost pro mluvené jazykové projevy (jejich stručnost, zřetelnost a výstižnost). Systémovost se objevuje zejména ve slanzích, ve kterých se uplatňuje sklon k jazykové hravosti, vyjadřovací výjimečnosti nebo k expresivitě. Tak je tomu zejména ve slangu žákovském nebo studentském (např. přezdívky učitelů, označení prospěchových stupňů).

3.1.4 Snaha o vyjádření expresivity

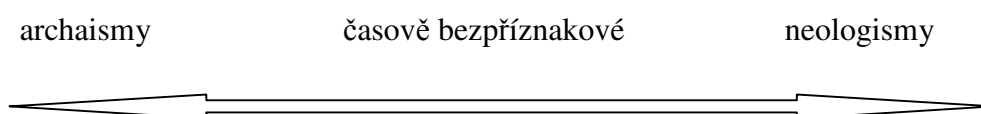
Čechová uvádí expresivitu slova jako složku jeho významu, zahrnující citový a volný vztah ke skutečnosti. Zde se vydělují slangové názvy neexpresivní a názvy expresivní. Příznak expresivity, může mít různou intenzitu. Většinou se jedná o názvy motivované potřebou vyjádřit důvěrný citový vztah (kladný i záporný), případně jazykový humor.

Expresivita, přítomná u některých výrazů, funguje zejména při jejich tvorbě a pak další dobu, dokud se slovo nestane stálou součástí slangu. Pak se však expresivita pro nositele slangu stírá a zaznamenávají ji zejména mimostojící.

3.1.5 Stáří slangových výrazů

Slangové názvy lze diferencovat také podle stáří. To je možné především v prostředích se značnou tradicí. Podle Hubáčka lze hodnotit slangové výrazy podle jejich umístění na ose jako časově bezpříznakové, tj. názvy běžně užívané, jako názvy zanikající a názvy zastaralé, archaismy, označující skutečnost, kde pojmenovávací potřeba již zanikla. Na druhé straně jsou slangové neologismy, tj. názvy v slangovém prostředí jako nové pocíťované.

Schéma č. 2

3.1.6 Forma

Pokud jde o formu, slangové názvy jsou z velké většiny jednoslovné, v omezeném počtu víceslovné (sdružená pojmenování, frazeologismy jmenné a slovesné).

3.2 Hledisko mimojazykové

Mimojazykové aspekty jsou v různých slanzích různé a mohou se uplatňovat s nestejnou intenzitou. Patří k nim stupeň uzavřenosti, výjimečnosti určitého prostředí, jeho stáří, tradice, rychlost rozvoje, dále věkové a sociální složení příslušníků určitého prostředí a psychické faktory.

3.2.1 Stupeň uzavřenosti

Tento stupeň je u jednotlivých slangů nestejný. Každý slang má pro tvorbu a užívání výrazů jiné podmínky. Jedná se buď o prostředí uzavřená veřejnosti a tím i svým způsobem oproštěná od jejich vlivů, nebo o prostředí, která jsou víceméně veřejnosti přístupná (z části je tomu tak u žákovského slangu). Důsledky se projevují v ustálení slangového výraziva a také v pronikání slangových výrazů mimo rámec prostředí. Vliv na tvorbu a užívání slangismů může mít i stáří prostředí nebo zájmové činnosti, tradice a rychlost rozvoje.

3.2.2 Složení příslušníků slangového prostředí

Například pro prostředí žákovské je příznačné, že příslušníky jsou hlavně mladí lidé, u kterých je často patrná snaha o vyjádření neotřelé, vtipné a expresivní. Nositelé žákovského výraziva ale nesetrvávají v daném prostředí příliš dlouho a proto dochází k častějšímu střídání příslušníků než je tomu u slangů jiných.

Variabilita slangového výraziva je podmiňována také tím, že v různých prostředích jsou vedle sebe lidé různých zájmů a povahového založení.

3.2.3 Povaha slangového prostředí

Co se týká klasifikace slangu, podle Hubáčka je důležitým kritériem právě povaha slangového prostředí. To bývá obecně diferencováno na *pracovní* a *zájmové*. Toto dělení se nabízí již proto, že práce a zájem se zdají být na první pohled pojmy dostatečně odlišnými, specifickými a tedy k diferenciaci vhodnými. V souvislosti s takto formulovanou vázaností se rámcově předpokládá, že za profesní lze považovat nespisovné názvy terminologické povahy; zároveň se předpokládá, že v prostředí pracovním jsou zmíněné názvy motivovány důvody ryze věcnými, zejména snahou o výrazovou úspornost a jednoznačnost, zatímco u lidí vyhraněných společných zájmů je motivací jazyková hra a potřeba osobitého, často i citového vyjádření k osobám a věcem.

V neoficiálních projevech téhož prostředí pracovního se často objevují i názvy motivované nejen snahou o výrazovou úspornost a jednoznačnost (tedy názvy profesní), ale i jazykovou hrou a emocionalitou a naopak, oblast zájmové činnosti často vyžaduje i názvy motivované nejen jazykovou hrou.

Malá použitelnost kritéria vázanosti sociální skupiny uživatelů je do značné míry podmíněna skutečností, že se v současné moderní společnosti stále více stírají hranice a rozdíly mezi činnostmi „jen“ zájmovou a činnostmi čistě pracovní; existuje řada činností, které jsou pro jedny prací, profesí, pro druhé zájmem, ale přitom si zároveň uvědomujeme i jednotu obou pojmů; ta se prakticky projevuje v tom, že profese předpokládá motivaci zájmem a že aktivní podíl na mnohé dnešní činnosti zájmové předpokládá vysoký stupeň profesionality.

Jako východisko pro žádoucí diferenciaci může lépe posloužit kritérium pojmenovávání motivace slangového názvu. Setrváme-li u použitých termínů, pak za profesní lze pokládat slangové názvy ryze věcného obsahu motivované nejčastěji snahou o úspornost, jednoznačnost a „mluvnost“ (již chápeme jako mobilnost, vhodnost a výhodnost použití v mluvených projevech); jsou to názvy pocíťované jako nespisovné termíny nebo stojící na okraji spisovnosti. Za zájmové je pak možno považovat ty slangové

názvy, které chápeme jako synonymní příznakové (nejčastěji citově nebo v širším smyslu expresivně) ve srovnání s neutrálními termíny spisovnými i nespisovnými. Z takto formulovaného odlišení se dá vyvodit:

- a) názvy zájmové se jeví jako více či méně aktualizované, příznakové členy synonymních řad
- b) názvy profesní se jeví jako neutrální, bezpříznakové nespisovné termíny vedle termínů spisovných, případně jako neutrální termíny v oblastech, kde dosud terminologie nebyla normalizována. Výskyt synonymních názvů stejné úrovně je malý.

Naznačenou diferenciaci je možno graficky vyjádřit zařazením slangového názvu na osu nespisovnost – spisovnost, kde oba směry lze dále dělit např.

Tabulka č. 2

výrazy slangové		výrazy spisovné	
zájmové	profesní	neterminologické povahy	termíny
_____	opáčko	opakování učiva	_____
prasknout, rupnout, proletět	_____	propadnout	neprospět, nevyhovět

Pohledem na výše uvedené příklady slangových názvů, na jejich spisovné protějšky a na jejich rozmístění na zmíněné ose lze zjistit určité relace:

Jako profesní se jeví slangový název především

- a) tam, kde nahrazuje terminologické sousloví, které se v mluvených projevech uplatňuje jako málo pohotové a neekonomické
- b) tam, kde termín chybí nebo není dostatečně diferenciován a neterminologické vyjádření se realizuje názvem víceslovným volně spojeným nebo opisem. K tomu lze doplnit: Jako profesní lze většinou hodnotit i názvy užívané v těch pracovních prostředích, které již

zanikly, nebo zanikly dříve, než mohlo být pracovní názvosloví terminologizováno v dnešním slova smyslu. Zájmovým se jeví slangový název tehdy, nahrazuje-li spisovnou předlohu jednoslovnou (nejčastěji terminologické povahy, rupnout, proletět), nebo nahrazuje-li slangový (profesní) název terminologické povahy. Pro názvy hodnocené jako zájmové je zároveň příznačné, že často tvoří synonymní řadu; z hlediska pojmenovávacího je u nich nápadná jazyková hra a snaha o vyjádření aktualizované, často realizované metaforickým přenášením slovního významu.

3.2.4 Psychické faktory

Tyto faktory se projevují dvojím způsobem. Jednak se jedná o snahu příslušníků určitého prostředí o jazykové vyjádření výjimečnosti provozované činnosti, jednak jde o snahu o rychlé začlenění do prostředí nebo i demonstrování příslušnosti k němu, a to i mimo specifické slangové prostředí.

4 Způsoby tvoření slangových výrazů

„Slangové vyjadřování se tvoří a přijímá jako projevení společenské solidarity. Podstatou jeho vytváření je jazyková hra; to zároveň znamená, že se v něm mohou obměňovat i slova zcela běžná. Hlavním principem slangu je pojmenovací postup na základě podobnosti (metafora), někdy ovšem na první pohled ne zcela průhledný, z postupů slovotvorných hojně zkracování slov nebo redukování víceslovných pojmenování na jedno slovo (univerbizace, ta je nicméně rysem běžně mluveného jazyka vůbec). Slangy se veskrze dosti rychle mění a podle místa se také markantně liší. Některé slangy jazykovými inovacemi přímo bují a jiné se vyznačují malým zřetelem k obecnější srozumitelnosti (např. studentský).“⁴

Slangové výrazy (slangové názvy, slangová pojmenování nebo také slangismy) vznikají z důvodů věcných i expresivních.

⁴ podle Čechové, 2003, s. 55-56

Jak uvádí Hubáček, pro vznik slangového názvu musí být dán určitý podnět, každý slangismus je něčím motivován. Slangy se obohacují stejnými pojmenovávacími postupy jako slovní zásoba ostatních útvarů národního jazyka, jehož jsou součástí. Slangové výrazy, které se realizují především jako substantiva a verba, omezeně jako adjektiva a zřídka jako adverbiala (kromě nepříliš častých názvů víceslovných) se tedy tvoří jak *pojmenovávacími postupy transformačními* (slovotvornými, jimiž se tvoří nová slova a rozhojňuje se tak inventář slovní zásoby národního jazyka), tak i postupy *pojmenovávacími transpozičními* (jež využívají pojmenování slov již existujících). V prvním případě se slangové výrazy tvoří odvozováním (derivací), skládáním (kompozicí) a jinými způsoby, např. zkracováním (abreviací), mechanickým krácením a překrucováním. V druhém případě se pojmenovávacími postupy rozumí tzv. sémantické tvoření (metaforické a metonymické přenášení), tvoření názvů víceslovných (frazologismů) a přejímání.

Pojmenovávací (onomaziologickou) motivací slangových výrazů bývá jednak potřeba pojmenovávat nové jevy skutečnosti, jednak nově pojmenovat již pojmenované jako projev snahy o jazykové vyjádření variability afektivního života. Od mluvené češtiny, která je základem a nosnou částí žákovského slangu, přejímá žákovský slang i způsoby tvoření nových slov. Zejména je to kondenzace pojmů (*univerbizace*).

4.1 Pojmenovávací postupy transformační (slovotvorné)

4.1.1 Derivace substantiv

Substantiva jsou často tvořena přidáváním přípon ke slovním základům substantiv nebo verb. Často je těžké určit, zda je slovo tvořeno od základu verba, substantiva, adjektiva či adverbia. Slangové výrazy se velmi často tvoří derivací, téměř výhradně pomocí sufixů. Uplatňují se zejména produktivní sufixy. Odvozená slangová substantiva se řadí do různých významových i slovotvorných kategorií.

Názvy činitelské

Nejsou příliš početné, tvořené od verb nejčastěji sufixem *-ák*, méně často sufixy *-l*, *-oun*, *-ař*, *-č*, *-Ø*, *-ník*, *-íř*, *-a* (např. dolejšák).

Názvy konatelské

Jsou tvořené od jmenných základů. Nejfrekventovanější a nejproduktivnější sufixy jsou *-ař*, *-ář*, *-ák*, méně produktivní *-ista*, *-(n)ík*, *-ovec*, *-as*, *-a* (např. člověk, který bere drogy - drogista).

Názvy přechýlené

Tvoří se hlavně sufixem *-ka*, méně často sufixy *-ajzna*, *-(n)ice* (např. kámoška).

Názvy prostředků

Tyto názvy jsou velmi početné. Nejčastěji se tvoří jako odvozeniny ze slovesných základů (deverbativa), méně často ze základů jmenných (denominativa). U deverbativ jsou sufixy *-ák*, *-ka*, *-čka*, *-č*, *-oun*, *-ér*. U denominativ sufixy *-ák*, *-ka*, *-ovka*, *-ař*, *-ář*, *-ník*, *-ička*, *-ina*. *-ice*, *-a* (např. internet - hledač).

Názvy zdrobnělé

Jako slovotvorná kategorie modifikační jsou častým prostředkem vyjádření expresivního, méně často věcného. Uplatňují se sufixy *-ek*, *-ík*, *- (ič)ka*, *-íčko* (např. textová zpráva - zprávička).

Názvy nositelů vlastnosti

Tyto názvy jsou velmi časté a jsou jimi zejména názvy věcné. Tvoří se ze jmenných základů a často jsou výsledkem univerbizace. Uplatňují se sufixy *-ák*, *-ka*, *-ovka*, *-an*, *-as*, *-ec*, *-áč*, *-a*, *-ina*, *-ula*, *-ice* (např. ošklivec).

Názvy místní

Tvoří se větší měrou ze základů jmenných, menší měrou ze základů slovesných; odvozovacími sufixy jsou *-ka*, *-ovka*, *-na* s variantami *-árna*, *-ovna*, *-erna*), *-ák*, *-iště* (např. bejvák).

Názvy dějů

Tvoří se jednak jako substantiva slovesná sufixy *-ní*, *-tí*, jednak sufixy *-(č)ka*, *-nda*, *-Ø*, *-ina*, *-ák*, *-izace*, *-ismus*, *-ství*, *-ctv* (např. učení - mučení).

Z celkového pohledu na tvoření slangových substantiv odvozených vyplývá, že se z velkého množství možných odvozovacích sufixů, jimiž disponuje národní jazyk, uplatňují jen některé. Nejčastější jsou *-ka*, *-ák*, *-ař*, *-ář*, *-ní*, *-tí*. Tyto sufixy často slouží univerbizaci.

4.1.2 Derivace verb

Verba jsou ve srovnání se slangovými substantivy zastoupena méně. Tvoří se jednak sufixy ze jmenných základů domácích i cizích, jednak prefixy z verb. Nejčastějšími příponami jsou: *-ova-*, jíž se tvoří verba ve významu „vytvářet to, co znamená předlohou substantivum“, nebo ve významu „užívat věci jako nástroje či prostředku“ a *-i-*, jíž se tvoří verba s významem „chovat se nebo dělat něco ve smyslu předlohou jména“ (např. machrovat).

Derivací pomocí prefixů se i ve slanzích obvykle pouze obměňuje význam základového slova. Nově utvořená verba se podle základu přirozeně řadí do českých slovesných tříd.

4.1.3 Derivace adjektiv

Adjektiva jsou (pro vysoký stupeň abstrakce) poměrně řídká. Ze základů slangových jmen se tvoří zejména jako adjektiva posesivní celému druhu, ze základů slangových verb hlavně jako dějová adjektiva z přičestí trpných a účelová adjektiva, (např. esemesová zpráva)

4.1.4 Kompozice

Způsob tvoření slangových výrazů kompozicí (skládáním) je méně častý. Užívá hlavně tam, kde je předlohou víceslovné pojmenování. Motivací tohoto způsobu tvoření je hlavně snaha o jednoslovné vyjádření (univerbizace). Velmi časté jsou slangové složeniny hybridní, které využívají mezinárodních slovních základů typu auto, foto, elektro, super, repro (např. superman).

Pro slangové složeniny je příznačné, že se tvoří jen jako složeniny vlastní určovací (složeniny nevlastní a vlastní přiřadovací chybějí), a to převážně přívlastkové; méně časté jsou složeniny předmětové a jiné.

4.1.5 Abreviace

Abreviací (zkracováním) vznikají jednak slangová slova zkratková, jednak iniciálové zkratky. Motivací mechanicky krácených slangových výrazů je snaha o kratší a zvukově zjednodušené vyjádření; takto tvořené výrazy mají zpravidla menší počet slabik; zjednodušené souhláskové skupiny, sklon k otevřeným slabikám, případně jsou i jinak hláskově upravovány (např. internet - net).

Podobné mechanickému krácení je tvoření překrucováním. I tímto slovotvorným postupem bývá význam slova pouze modifikován. Motivace může být různá; snaha o zvukové zvýraznění a odlišení od zvukové podoby spisovné, snaha o úpravy umožňující dvojí chápání smyslu slova, jazyková hravost aj. Zvláštním případem takto tvořených slangových výrazů jsou tzv. expresivní homonyma, slova deformovaná tak, že se formálně ztotožňují se slovy neexpresivními zcela odlišného významu. Je to vlastně zvláštní typ metaforizace na základě jen zvukové podobnosti (např. kompaktní disk - vajíčko).

4.2 Pojmenovací postupy transpoziční (sémantické), pojmenování nepřímá a expresivní

Velmi často se slangové výrazy tvoří přenášením slovního významu, tzv. *sémantickým tvořením*, a to hlavně *metaforickým* (na základě podobnosti vnějších znaků), méně *metonymickým* (na základě vnitřní souvislosti).

Značnou část slovní zásoby žakovského slangu představují také slova tvořivě převzatá z mluvené češtiny (ale i češtiny kodifikované), a to s významem posunutým (klepat, kořen) nebo úplně změněným (bramborák, sjíždět). Tato slova jsou zajímavá právě svým významovým posunem. Slova ze všeobecné mluvené češtiny, která dostávají nový význam mnohdy nabývají humornosti

4.2.1 Metaforizace

Motivací metaforizace bývá potřeba jazykově vyjádřit nové skutečnosti, u nichž si mluvčí uvědomuje podobnost se skutečností jinou, již označenou; slangové metaforické výrazy vznikají jak z potřeby výrazného pojmenování věcného, tak i z důvodu vyjádření citového vztahu. Při metaforizaci se jako výchozích užívá názvů z oblasti živočišné, a to názvů zvířat, názvů osob (obecných i vlastních), nebo jiných, významově vzdálených významových kategorií (názvů potravin, názvů obuvi a součástí oblečení a dalších názvů běžných v každodenním všedním jazykovém styku. Zmíněná značná diference mezi významem výchozím a významem realizovaným metaforickým názvem je obvykle předpokladem významové jednoznačnosti v určitém slangovém prostředí, protože (neboť) k užití názvu v původním významu dochází jen náhodně (např. hezké děvče - kotě).

4.2.2 Metonymizace

Metonymizací vznikají slangové výrazy na základě přenesení pojmenování na jinou věc nebo představu, která s věcí nebo představou věcně souvisí nebo s ní má spojitost. Nejpočetnější jsou ty, které vznikají na předloze víceslovných názvů a jsou tak realizací univerbizace. K metonymickým výrazům patří i názvy tvořené původním značkovým určením a názvy s motivací méně zřetelnou, (např. textová zpráva - pošta).

4.2.3 Pojmenování víceslovná

Nepříliš často se slangové výrazy realizují jako pojmenování víceslovná (frazologismy).

Slangové frazeologismy nominální (sousloví) jsou poměrně řídké, neboť jsou v rozporu s aktuální univerbizací. Z téhož důvodu se mnohá existující slangová sousloví pocíťují na přechodu k pojmenováním odborným. Při tvoření některých sousloví se uplatňuje i přenášení slovního významu, (např. hlava dubová).

Častější je tvoření frazeologismů verbálních, tj. spojení, jejichž klíčovým slovem je verbum. Rozumějí se jimi vazebná spojení slov, v nichž alespoň jedno slovo ztrácí svůj vlastní význam nebo nabývá významu nového, často přeneseného. Ve slanzích se jich užívá k výstižnému, názornému či aktualizovanému vyjádření nějaké specifické činnosti. Nápadné je časté užívání některých frekventovaných verb, jako např. jet, jezdit, mít, dělat, (např. mrskat násobilku).

4.2.4 Synekdocha

Jedná se o druh metonymie. Pojmenování části předmětu se užívá pro označení předmětu celého, celku nebo naopak (např. počítač - monitor).

4.2.5 Přejímání cizích slov

Slangové výrazy se tvoří také přejímáním cizích slov. Důvody přejímání bývají různé: chybějící nebo ne včas propracovaná a dostatečně bohatá domácí terminologie, snaha o zachování pojmů specifických v určitém prostředí, snaha o zjednodušené vyjádření v případech, kde domácí název je realizován souslovím nebo kde je dlouhý a málo výrazný, snaha o vyjádření expresivní a také skutečnost, že užívání tradičního přejatého výraziva dává pocit sociálního splynutí s prostředím.

Přejímané názvy jsou více či méně upravovány, adaptovány, tj. přizpůsobují se po stránce zvukové a tvaroslovné poměrům domácího jazyka.

Jazykový charakter různých typů slangů se nijak podstatně neliší. Přebírají se také a přetvořují slova i jiných jazyků než češtiny a dále se vytvářejí ovšem jen velmi zřídka zcela čisté neologismy. Velkou část přejatého slangového výraziva tvoří názvy přejaté z angličtiny. Nejvíce zmíněných přejatých názvů je v kategorii názvů prostředků, hojně jsou i v kategorii názvů dějů, v kategorii názvů osob, méně již v kategoriích jiných. Menší část přejatého slangového výraziva tvoří názvy přejaté z jiných jazyků (např. hezké děvče - baby).

Mezi *pojmenování expresivní* která se ve slanzích objevují v poměrně hojné míře se řadí:

Deminutiva – zdrobněliny (např. myšička)

Augmentativa - slova zveličená (např. babizna)

Pejorativa - slova hanlivá (např. šmejd)

Eufemismy - slova zjemnělá (např. trouba)

Dysfemismy - slova zhrubělá (např. ožrala)

Vulgarismy - nadávky, jedná se o nejužívanější typ dysfemismů (např. hajzl). Pro slang bývá dysfemistické obrazné vyjadřování označováno za typické. Dysfemismy převládají nad eufemismy. Při určování tohoto citového jazykového zabarvení ovšem velmi záleží na stanovisku mluvčího.

Kakofemismy - užití slov v záporného významu o skutečnosti pocíťované mluvčím jako pozitivní (např. pejsek – blbeček)

Hyperbola (nadsázka), rozumí se nadnesené, nadsazené nebo přehnané označení skutečnosti. Jedná se o projev citovosti, a to v kladném i záporném smyslu (např. fakt dobrej)

Ironie - užití pojmenování v opačném významu, pochopit smysl sdělení umožňuje adresátovi kontextová souvislost (např. To je krása).

II PRAKTICKÁ ČÁST

„Slangy jsou živou a neustále dotvářenou součástí slovní zásoby národního jazyka. Studium jejich tvoření, využití i frekvence je proto aktuálním úkolem jazykovědného bádání.“⁵

1 Cíl a předmět diplomové práce

Cílem diplomové práce je šetření vývoje žákovského slangu v 1., 3. a 5. ročníku základní školy a porovnání povědomí slangových výrazů v odlišných věkových skupinách žáků 1. stupně. Záměrně byly vybrány tři různé věkové kategorie, aby rozbořem jejich výsledků bylo možno postihnout vývoj žákovské mluvy mladšího školního věku.

Praktická část diplomové práce vznikala ve dvou etapách. Skládá se proto ze dvou částí. Hlavním předmětem první části je zmapování slangismů, které při běžné komunikaci používají žáci 1. stupně základní školy. Práce tyto výrazy porovnává v rámci třech různých věkových skupin a na základě výsledků shromážděného materiálu analyzuje vývoj žákovské mluvy. Výrazy jsou hodnoceny z hlediska sémantického, podle způsobu tvoření, četnosti výskytu a pohlaví respondentů. Část druhá je následná etapa šetření, vycházející z výsledků části první. Jedná se spíše o šetření doplňkové, kterým lze udat směr pro další možné zkoumání žákovského slangu. Prostřednictvím méně obvyklých zjištěných slangových výrazů práce sleduje porozumění jejich významu a schopnost žáků 5. ročníku převést tyto výrazy do bezpříznakové češtiny.

Rozbory slangových výrazů se opírají o teoretické poznatky o jazyku nespisovném z hlediska sociálního, o obecné podobě slangu a o slangu žákovském z první části práce.

Následující části obsahují metodologii jazykového šetření, analýzy získaného jazykového materiálu a jejich zhodnocení. Rozbory jsou zaměřeny především na slovotvornou a sémantickou problematiku a na četnost výskytu slangových výrazů.

⁵ podle Hubáčka, 1979, s. 26

2 Metodologie jazykového šetření

Jazykový materiál byl získán formou dotazníků (viz str. 34-36), které byly sestaveny po prostudování odborné literatury a zaměřeny na povědomí slangových výrazů u žáků 1. stupně základní školy. Šetření probíhalo přímo v žákovském prostředí. Při jeho realizaci byly použity tři základní metody: *metoda dotazníková* (otevřený dotazník), *metoda rozhovoru* a *metoda didaktického testu*.

První fází šetření bylo shromažďování potřebného množství jazykového materiálu. V každém ročníku bylo osloveno 100 respondentů (50 děvčat a 50 chlapců), tzn., že celkově se šetření účastnilo 300 žáků.

V prvním ročníku byla použita metoda výzkumného rozhovoru, neboť žáci této věkové kategorie nemají dosud osvojenou dovednost čtení a psaní. Rozhovor probíhal s každým žákem individuálně, aby bylo zachováno samostatné vyjadřování a nedošlo k ovlivnění ostatními žáky. Při realizaci rozhovoru byly otázky jednotlivě vysvětleny a doplněny bližším popisem či příkladem dané situace.

V dalších ročnících probíhalo šetření písemnou formou, metodou otevřeného dotazníku (viz. Dotazník č. 1, str. 34, 35). Otevřený dotazník se skládal ze tří základních částí (Názvy osob, Názvy činností a okolností, Názvy jiné) a z doplňující otázky. Před samotným šetřením byl žákům vysvětlen pojem slang a dány několikere příklady pro lepší pochopení daného pojmu a způsobu vyplňování dotazníku. Případné dotazy byly žákům dostatečně a srozumitelně vysvětleny. Důsledně bylo dbáno na samostatnou práci každého žáka.

Na základě zjištěných žáky užívaných slangových výrazů byl sestaven text, který obsahoval deset vybraných slangismů (viz. Dotazník č. 2, str. 36). V tomto případě byla použita metoda didaktického testu. Druhá část šetření se týkala žáků 5. ročníku. Celkem bylo osloveno 50 respondentů (25 děvčat a 25 chlapců). Cílem bylo zjistit, do jaké míry žáci porozumí daným výrazům a převedou je do bezpříznakové češtiny.

2.1 Ukázky dotazníků

Dotazník č. 1

Milí žáci,

obracím se na vás s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku. Tento dotazník se zabývá slangem (čti slengem) čili mluvou, kterou hovoří osoby mající stejné zájmy nebo zaměstnání. Například vy - žáci ve škole, vojáci, policisté, hudebníci, myslivci atd. máte mnoho výrazů, které se týkají vašich zájmů, činnosti nebo zaměstnání. Vámi vyplněný dotazník mi poslouží jako podklad pro napsání závěrečné diplomové práce. Za jeho vyplnění předem děkuji.

S pozdravem Douchová Zuzana, studentka 4. ročníku Fakulty pedagogické Technické univerzity v Liberci

Jsi chlapec ☐ dívka ☐ (označ křížkem)

Jaký používáš výraz pro: (na každý řádek napiš pouze jedno slovo!!!)

1. NÁZVY OSOB

a) svého kamaráda, když ho obdivuješ

b) spolužáka, kterého nemáš rád(a)

c) spolužáka, na kterého se zlobíš

d) děvče(chlapce), které(který) se ti líbí

e) bezdomovce

f) člověka, který bere drogy

g) doktora

h) prodavačku

i) sportovního trenéra

Jakým slovem vyjadřuješ:

2. NÁZVY ČINNOSTÍ A OKOLNOSTÍ

a) činnost „učit se“

b) když se někdo chlubí

c) když někdo někoho obtěžuje

d) něco, co je dobré, pěkné, líbí se ti to (co zvoláš?)

e) když se ti něco nepovedlo (co zvoláš?)

f) pozdrav spolužáků (jak zdravíš spolužáka?)

Jakým slovem označuješ:

3. NÁZVY JINÉ

a) mobilní telefon

b) SMS zprávu

c) počítač

d) internet

e) disk CD

f) televizi

g) počítačové hry

4. DOPLŇUJÍCÍ OTÁZKA

Pokud tě napadají ještě jiná slova, kterými označuješ věci, osoby nebo činnosti, napiš je (například výraz pro tvůj pokojíček, pro oblečení atd.).

Dotazník č. 2

Milí žáci,

již podruhé se na vás obracím s prosbou o vyplnění následujícího dotazníku, který se zabývá opět slangem. Vámi vyplněný dotazník mi poslouží jako podklad pro napsání diplomové práce. Za jeho vyplnění předem děkuji.

S pozdravem Douchová Zuzana, studentka 4. ročníku Fakulty pedagogické Technické univerzity v Liberci

Jsi chlapec ☐ dívka ☐ (označ křížkem)

Nahrad' slovo, které je napsáno tučně slovem stejného významu.

- 1.) Policie zatkla **drogového dealera** _____
- 2.) Na školní olympiádě s námi byl náš **trend'a** _____
- 3.) Katce to moc sluší – je to **roštěnka** _____
- 4.) Sedl jsem si k počítači a podíval se na **int'ák** _____
- 5.) Jáchym často užíval návykové látky, stal se z něj **drogáč** _____
- 6.) **Pród'a** _____ mi nabídla několik druhů zboží.
- 7.) Kamarád nám ukazuje, jaké nové značkové oblečení dostal k narozeninám – je to **výtah** _____
- 8.) Na tomto **sí-dí** _____ jsou zajímavé fotografie.
- 9.) Konečně budu mít v pokojíčku svůj vlastní **komp!** _____
- 10.) V opuštěné ulici jsem zahlédl **bezd'u** _____
- 8.) Na tomto **sí-dí** _____ jsou zajímavé fotografie.
- 9.) Konečně budu mít v pokojíčku svůj vlastní **komp!** _____
- 10.) V opuštěné ulici jsem zahlédl **bezd'u** _____

3 Stanovení předpokladů

Předpoklad 1

Žáci prvních ročníků budou pravděpodobně používat více slova spisovná, méně slangové a nespisovné výrazy. Protože tito žáci ještě nemají osvojenou dovednost čtení, budou tedy mít i menší slovní zásobu než žáci, kteří navštěvují ročníky vyšší.

Předpoklad 2

Rozdíl ve slangové a nespisovné slovní zásobě děvčat a chlapců prvního ročníku bude nepatrný.

Předpoklad 3

Žáci třetích ročníků se budou vyjadřovat již více slangovými a nespisovnými výrazy než žáci prvního ročníku, ale méně než žáci pátého ročníku. Z tohoto hlediska bude i jejich slovní zásoba větší než u žáků mladších, ale na druhé straně menší než u žáků starších.

Předpoklad 4

Bohatší slangové a nespisovné vyjadřování u žáků třetích tříd se předpokládá u chlapců, neboť je jim slangová a nespisovná mluva bližší než děvčatům.

Předpoklad 5

Předpokladem výsledků žáků pátého ročníku je již mnohem více rozvinutá slovní zásoba a častější používání slangových a nespisovných výrazů než výrazů spisovných.

Předpoklad 6

Slangové a nespisovné výrazy budou uvádět častěji chlapci než děvčata. Rozdíl ve frekvenci nebude ale již tak patrný jako u třetího ročníku, neboť se předpokládá, že v tomto věku se již i děvčata začínají vyjadřovat více pomocí slangismů a nespisovných výrazů než děvčata mladší.

Předpoklad 7

Co se týká převedení méně známých slangových výrazů ve větách do nepříznakové češtiny, pravděpodobně díky kontextu nebude žákům činit příliš velké potíže slangovým výrazům porozumět a tudíž je převést. Vzhledem k předpokládané větší slovní zásobě slangismů u chlapců bude právě tato kategorie vykazovat vyšší úspěšnost porozumění slangovým výrazům.

Předpoklad 8

Lze také předpokládat, že někteří žáci nebudou pociťovat rozdíl mezi slangem a spisovnou češtinou a slangismus nahradí slangismem jiným.

4 Výsledky šetření

4.1 Kategorie Názvy osob

- **Jaký používáš výraz pro svého kamaráda, když ho obdivuješ**

Z tabulky č. 3 lze pozorovat, že většina žáků prvních tříd se vyjadřovala pomocí adjektiv s nespisovným sufixem *-ej*. Vyskytovaly se spisovné a nespisovné varianty slov (např. *hezkej* – *hezký*, *krásnej* – *krásný*). Lexikálně si jsou tyto varianty rovnocenné, ale z důvodu slovotvorby jsou v tabulkách uvedeny zvlášť. Téměř čtvrtina dotazovaných neuvedla žádný výraz. Podle předpokladu je zde patrná absence slangového povědomí. Mezi výrazy, které uvedl vždy pouze jeden respondent se vyskytují interjekce (např. *tý vo*) a módní slova (např. *borec*, *drsnej*).

Respondenti ze třetích ročníků uváděli slangová substantiva (nejvyšší četnost vykazuje substantivum *borec*) a interjekce (*tý vogo*, *tý jo*), méně již nespisovná adjektiva, z nichž nejčastější jsou nespisovné varianty slov (*hustý* - *hustej*). Více slangismů uvedli chlapci. Procentuální množství neuvedených výrazů bylo druhé nejvyšší. Ve výsledcích, které mají 1% procento výskytu z celkového počtu se objevil spíše vlastní názor než hodnocení názvu osoby (např. *závidím*).

U skupiny žáků pátých ročníků bylo stejně tak jako u předchozí skupiny nejčastější odpovědí substantivum *borec* a dále substantivum *machr*. Tato skupina žáků již používá adjektiva minimálně. Nejčastěji je zastoupeno adjektivum *hustej*. Opět pomocí slangových a nespisovných výrazů se více vyjadřují chlapci. Objevují se i módní slova a slova cizí (např. *mástr*, *dýdžej*, *superman*). Stejně, jako v předchozím případě byl uveden vlastní názor (např. *závidím mu*) a interjekce (např. *ty bláho*). Frekvence neuvedených výrazů byla třetí nejvyšší.

Porovnáním množství neuvedených odpovědí v jednotlivých ročnících lze pozorovat vývoj slangového povědomí uvedených věkových kategoriích.

Tabulka č. 3 Výraz pro kamaráda, když ho obdivuješ (pozn.: zkratky v tabulkách: c (celkem), d (děvčata), ch (chlapci)

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
hezkej	17%	10%	24%	borec	12%	8%	16%	borec	19%	12%	26%
hodnej	9%	14%	4%	kámoš	10%	10%	10%	machr	18%	20%	16%
hezký	8%	12%	4%	hustý	9%	6%	12%	hustej	7%	6%	8%
milej	6%	10%	4%	dobrej	8%	6%	10%	kámoš	4%	6%	2%
paráda	4%	8%	0%	hustej	7%	6%	8%	frajer	3%	6%	0%
krásný	4%	6%	2%	dobrý	6%	12%	0%	dýdžej	3%	0%	6%
hustej	4%	0%	8%	hodný	5%	8%	2%	dobrý	2%	4%	0%
krása	3%	6%	0%	hezký	4%	4%	4%	týpek	2%	4%	0%
dobrej	3%	0%	6%	ty vogo	3%	4%	2%	přítel	2%	0%	4%
vtipnej	2%	4%	0%	tý jo	2%	4%	0%	hust'ák	2%	0%	4%
milý	2%	0%	4%	ty krávo	2%	0%	4%				
kámoš	2%	0%	4%	perfektní	2%	0%	4%				
slang a nespisovné výrazy	58%	52%	66%	slang a nespisovné výrazy	64%	48%	80%	slang a nespisovné výrazy	76%	66%	86%
spisovné výrazy	21%	28%	14%	spisovné výrazy	26%	36%	16%	spisovné výrazy	12%	14%	10%
neuvedeno	21%	20%	20%	neuvedeno	10%	16%	4%	neuvedeno	12%	20%	4%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent.

1. ročník: **krásnej, fešák, chytrák, brejkař, pěkněj, drsnej, šikovnej, šikula, docela dobrej, bůh, machr, fakt dobrý, frajer, borec, king, tý vo**, usměvavý, šikovný, pěkný, hodný.
3. ročník: **super, krutý, pěkněj, frája, krasavec, hvězda**, milý, bohatá, chytrák, krásný, závidím, hezká, krásná, chytrý.
5. ročník: **strašnej, superman, mástr, bórec, kabrňák, nazdar, suprový, boháč, super, šprt, spiderman, fakt hustej, mistr, mlátíčka, lama, ty bláho, šoumen, frája**, nejlepší přítel, obdivovaný, milý, hodný, jsi dobrá, šikulka, úžasný, závidím mu.

- **Jaký používáš výraz pro spolužáka, kterého nemáš rád(a)**

Ve všech třech skupinách se dotazovaní vyjadřují převážně pomocí slangismů a nespisovných slov.

Respondenti, kteří navštěvují první ročník, uvedli převážně nespisovná adjektiva. Opět, jako v předchozím případě se objevily spisovné a nespisovné varianty slov (např. *zlý* – *zlej*, *zlobivý* – *zlobivej*). V menší míře se vyskytla i substantiva – názvy nositelů vlastností. Většinou se jednalo o slova, která užívají dospělí vůči dětem (např. *zlobivec*, *ošklivák*). V této věkové kategorii je patrná absence vulgarismů.

Druhá skupina již používá více substantiv (nejčastějším výrazem je substantivum *sobec*, které se v prvním ani v pátém ročníku nevyskytuje). Druhý nejvyšší počet respondentů neuvedl žádný výraz. V této věkové kategorii se již objevují vulgarismy (např. *vůl*, *kráva*), které uvedli především chlapci. Mezi zajímavé výrazy patří např. *žalovník*, *degen*, *modelka načančaná*, *belík*). Jsou uvedeny i vlastní názory na danou osobu (nenávidím ho, nevšímám si ho) a užití zkráceného slova (Já s tebou *neka*), což je v současné době dost módní.

U výsledků nejstarší skupiny respondentů se již velice často objevují vulgarismy (např. *tele*, *vůl*, *debil*). Mezi zajímavý vulgarismus můžeme zařadit i slovo *lama*, které žáci chápou jako náhražku běžných vulgarismů. Tento výraz se v jiných ročnících nevyskytuje. Používají ho pouze žáci jedné třídy, je zde patrný faktor ovlivnění skupinou. Mezi dalšími výrazy byly více než v ročnících předchozích uvedeny vlastní názory na danou osobu (např. *nenávidím ho*, *nebavím se s ním*, *seš na hlavu*). U této skupiny téměř čtvrtina žáků neuvedla žádnou odpověď pravděpodobně z obavy uvést vulgární výraz.

Tabulka č. 4 Spolužák, kterého nemáš rád(a)

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
hnusnej	13%	6%	20%	sobec	12%	14%	10%	debil	15%	20%	10%
zlej	11%	14%	8%	zlý	6%	10%	2%	lama	11%	10%	12%
zlobí	10%	14%	6%	nepřítel	6%	4%	8%	blbeček	6%	8%	4%
zlobivej	9%	10%	8%	blbec	6%	0%	12%	blb	5%	8%	2%
zlobivec	7%	4%	10%	otrava	5%	10%	0%	blbec	4%	8%	0%
hroznej	4%	2%	6%	hnusnej	5%	10%	0%	hajzl	4%	0%	8%
ošklivák	3%	4%	2%	nejsi kamarád	4%	8%	0%	tele	3%	6%	0%
zlý	3%	2%	4%	blbeček	4%	6%	2%	řepák	3%	0%	6%
ošklivec	3%	2%	4%	debil	4%	4%	4%	bobek	2%	0%	4%
zlobivý	3%	6%	0%	žalovník	3%	2%	4%	vůl	2%	0%	4%
ošklivej	2%	4%	0%	nekamarád	2%	0%	4%				
sprostěj	2%	2%	2%	trouba	2%	2%	2%				
vymatlanej	2%	2%	2%	kráva	2%	0%	4%				
nekamarád	2%	0%	4%	vůl	2%	0%	4%				
blbej	2%	0%	4%	degen	2%	0%	4%				
				hlupák	2%	0%	4%				
slang, nespisovné výrazy	71%	64%	78%	slang, nespisovné výrazy	52%	44%	60%	slang, nespisovné výrazy	73%	74%	72%
spisovné výrazy	20%	24%	16%	spisovné výrazy	38%	44%	32%	spisovné výrazy	7%	6%	8%
neuvedeno	9%	12%	6%	neuvedeno	10%	12%	8%	neuvedeno	20%	20%	20%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent.

1. ročník: **blázen, hnus, protivnej, nafoukanec, tupej, hnusný, strašnej, parchant, otravnej, otrava, hnusák,** nenávidím ho, hlupák, fuj, hrůza.
3. ročník: **kámoš, piškot, paličatej, prud'as, krasotinka, řízek, t'unt'a, otravář, já s tebou neka, belík, hnusný, pizizubka, šmejdl, žalovník, modelka načančaná, žaluje, lajdák, ošklivý, lakomý, nekamarádský, nevšímám si ho, nenávidím ho, hrozný.**
5. ročník: **seš na hlavu, šmejdl, pako, nafoukanec, zmrld, protiva, pind'a, jelito, pitomej, vymatlanec, trapák, garáž, hajzlík, nelez ke mně, matlák, kretén, pitomec, šprt, nechci tě vidět, zrádce, nepřítel, kamarád, nesnáším tě, nenávidím ho, nebavím se s ním.**

- **Jaký používáš výraz pro spolužáka, na kterého se zlobíš**

Žáci prvních tříd opět jako v předešlých případech uváděli slangová substantiva a adjektiva. Nejvíce zastoupena byla adjektiva *hnusnej, hroznej a zlej*. Opět jako v předchozích případech se vyskytovaly spisovné a nespisovné varianty slov (např. *hnusnej* – *hnusný, zlej* – *zlý*). Žáci také vyjadřovali název této osoby pomocí vlastního názoru (např. *nejsi kamarád, nemám tě rád*). Vulgarismy, které by se daly u této otázky předpokládat, se vyskytly jen ve velmi malé míře.

Nejvyšší procento druhé skupiny neuvedlo žádnou odpověď. Může to být způsobeno tím, že v otázce není specifikováno, z jakého důvodu se žák zlobí a do jaké míry. Respondenti si proto pravděpodobně nevybavili žádnou konkrétní situaci. Jiným důvodem by mohla být obava z uvedení vulgárních slov. Odpovědích ostatních lze pozorovat již vyšší zastoupení vulgarismů. Ze zastoupených substantiv byl nejpočetnější výraz *šmejda*, z adjektiv pak *blbej, hroznej*. Ve výsledcích jsou dále uvedena substantiva, která používají dospělí vůči dětem (např. *ošklivec, zlobivec*) a slovo cizího původu (*cheeseburger*). Opět dotazovaní uvádějí i svůj názor (např. *mračím se, nevěřím ti, nech si toho*). Uvedena byla i tzv. apoziopse – nedokončení věty (*Já tě...*). Tento jev ale není předmětem zkoumání této práce a je zde uveden pouze pro zajímavost.

V odpovědích na tuto otázku je jasně patrné stoupání vulgarismů v závislosti na věku. Žáci pátého ročníku se již vyjadřovali víceméně pomocí vulgarismů (nejvíce zastoupeným výrazem u nejstarších respondentů bylo slovo *debil*). Druhý nejvyšší počet neuvedl žádnou odpověď. Pravděpodobně z důvodů, které jsou uvedeny výše. Častým výrazem, podobně jako v předchozí otázce byl výraz *lama*, který je specifikován výše. Lze pozorovat i zajímavá slova míněná negativně (např. *bleskosvod, debžot, řepák, démon*) a slovo módní, inspirované filmem (*spidervepř*), které je složeninou českého a anglického slova. Tato slova souvisí s dobou a životním stylem. Opět i tato skupina žáků uváděla také vlastní názory na danou osobu (např. *nic mu neřeknu, jsem nasranej, nejradši bych mu vrazila*).

Tabulka č. 5 Spolužák, na kterého se zlobíš

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
hnusnej	17%	18%	16%	šmejd	11%	4%	18%	debil	14%	10%	18%
hroznej	10%	12%	8%	blbej	10%	12%	8%	lama	10%	6%	14%
zlej	10%	10%	10%	hroznej	9%	8%	10%	blbec	9%	16%	2%
zlý	6%	6%	6%	blbec	8%	8%	8%	hroznej	8%	10%	6%
blbej	6%	0%	12%	ošklivec	6%	12%	0%	vůl	4%	0%	8%
zlobivec	5%	6%	4%	zlobivec	4%	6%	2%	zmetek	2%	4%	0%
ošklivej	4%	8%	0%	hrozný	4%	8%	0%	šmejd	2%	4%	0%
ošklivec	4%	6%	2%	hnusnej	3%	6%	0%	dement	2%	2%	2%
hnusný	4%	0%	8%	strašnej	3%	6%	0%	degen	2%	0%	4%
blbec	3%	2%	4%	vypadni	2%	2%	2%	kretén	2%	0%	4%
kretén	2%	2%	2%	magor	2%	2%	2%				
zlobivý	2%	0%	4%	hloupej	2%	2%	2%				
nejší kamarád	2%	0%	4%	vůl	2%	0%	4%				
				hlupák	2%	0%	4%				
				hnusák	2%	0%	4%				
				kretén	2%	0%	4%				
slang, nespisovné výrazy	78%	80%	76%	slang, nespisovné výrazy	78%	78%	78%	slang, nespisovné výrazy	82%	80%	84%
spisovné výrazy	15%	12%	18%	spisovné výrazy	10%	12%	8%	spisovné výrazy	5%	8%	2%
neuvedeno	7%	8%	6%	neuvedeno	12%	10%	14%	neuvedeno	13%	12%	14%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent.

1. ročník: **tupej, debil, blbeček, ošklivák, miminko, hajzl, pitomej, hnusňák, trdlo makový, parchant, hrozný pes, trdlo, otravnej**, zlobíš, nemám tě rád, hlupák, hrozný, nemluví s tebou.
3. ročník: **trouba, zlobivej, cheeseburger, ušoplesk, hajzlík, ošklivej, protiva, bejček, tesař, pako, já tě..., nech si toho**, mlčím, lajdák, mračím se, nevěřím ti.
5. ročník: **hroznej vůl, tlustoprđ, trubka, blb, spidervepř, hloupej, bublina, magor, trapák, debžot, řepák, psychopat, makovice, děsnej, bleskosvod, zmrđ, démon, hovno, já tě zničím, frajer, hnusák, svině, hajzl, malej jarda, jsem nasranej, pakůň hrivnatý, nejradší bych mu vrazila**, podle toho, co mi udělal, nemluví s ním, zrádce, nic mu neřeknu, nešíka.

- **Jaký používáš výraz pro děvče (chlapce), které (který) se ti líbí**

Žáci prvních tříd uváděli především nespisovná adjektiva, spisovné a nespisovné varianty (např. *hezkej* – *hezký*, *krásný* – *krásnej*) Nejpočetnější byly výrazy *hezká*, *hezkej* a *miláček*. Dále jsou uvedena zdvojnásobná substantiva míněná expresivně (např. *brouček*, *myšička*, *růžička*) a opět jako v případech předchozích vlastní názory (např. *pochválím ji*, *máš pěkný vlásy*).

U druhé skupiny převažovaly výrazy *láska*, *kočka*, *miláček*, dále adjektiva spisovná i nespisovná, slangová substantiva (např. *kus*, *kocour*, *kotě*) a další slangové výrazy, které mají původ v angličtině (např. *sexy*, *gentleman*).

U skupiny třetí také převažoval výraz *kočka*, dále *fešák* a *krasavec*. Adjektiva jsou již zastoupena méně. Ze zajímavých lze zmínit slangové adjektivum *boží*. Nejvyšší část respondentů neuvedla žádný výraz. Předpokládá se ale, že výrazy pro tuto osobu mají a používají je. Pravděpodobně si ale při písemném projevu nedokázali danou osobu vybavit a nazvat ji příslušným výrazem. Z výsledků jsou patrné i módní slova anglického původu (např. *batman*, *baby*).

Tabulka č. 6 Děvče (chlapec), které (který) se ti líbí

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
hezká	21%	0%	42%	láska	17%	16%	18%	kočka	15%	0%	30%
hezkej	10%	20%	0%	kočka	14%	0%	28%	fešák	8%	16%	0%
miláček	9%	18%	0%	miláček	12%	16%	8%	hezkej	7%	14%	0%
krásná	7%	0%	14%	hezkej	10%	20%	0%	krasavec	5%	10%	0%
hezký	5%	10%	0%	hezký	4%	8%	0%	roštěnka	4%	0%	8%
líbí se mi	4%	8%	0%	krasavec	3%	6%	0%	hezoun	3%	6%	0%
milej	3%	6%	0%	krásná	3%	0%	6%	kráska	3%	0%	6%
krásnej	3%	6%	0%	hezká	3%	0%	6%	hezká holka	3%	0%	6%
láska	3%	2%	4%	pěknej	2%	4%	0%	čiča	3%	0%	6%
kočka	3%	0%	6%	kocour	2%	4%	0%	kocour	2%	4%	0%
brouček	2%	4%	0%	fešák	2%	4%	0%	chlapeček	2%	4%	0%
fešák	2%	4%	0%	kámoška	2%	0%	4%	kus	2%	4%	0%
pěkná	2%	0%	4%	kus	2%	0%	4%	krásný	2%	4%	0%
pochválím ji	2%	0%	4%	kotě	2%	0%	4%	láska	2%	2%	2%
baby	2%	0%	4%					boží	2%	2%	2%
								kost	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	47%	72%	22%	slang, nespisovné výrazy	71%	74%	68%	slang, nespisovné výrazy	62%	64%	60%
spisovné výrazy	46%	20%	72%	spisovné výrazy	18%	16%	20%	spisovné výrazy	19%	18%	20%
neuvedeno	7%	8%	6%	neuvedeno	11%	10%	12%	neuvedeno	19%	18%	20%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **myšička, růžička, parádní, kus, modelka, kotě, frajer, sexy, férový, roztomilej**, krásný, hezká holka, krasavice, milá, máš pěkný vlásky.
3. ročník: **pusinka, krasoň, sexy, frajer, gentleman, zlatíčko**, miluji ho, hodná, miluji tě, moje holka, kráska.
5. ročník: **chlap, batman, miláček, zlato, cvok, baby, bezva kluk, krásnej, ježiši, koza**, nádherná, moje holka, pěkná, jsem v sedmém nebi, jménem, kamarádka.

- **Jaký používáš výraz pro bezdomovce**

Většina nejmladších respondentů nemá pro bezdomovce jiný výraz. Nejčastěji uváděli výraz, který byl v zadání, dále slovo *chudák* nebo odpověď neuvedli. Menší procento dotazovaných uvedlo např. substantiva *bezďák, opilec, bezdomák, chlastavec, cigoš*. Ve výsledcích jsou uvedena synonyma, která mohou do jisté míry charakterizovat bezdomovce (např. *zloděj, tulák, loupežník*).

U žáků třetích převažuje výraz *bezďák*, druhý nejvyšší počet má běžný výraz *bezdomovec*. Třetí nejvyšší procento vykazuje výrazy neuvedené. Pravděpodobně tato část respondentů používá výraz, který byl v zadání. Dále jsou uvedeny různé obměny slova bezdomovec (např. *bezdomák, bezďa, bezďum*) a slovo *smrad'och*. Výraz *chudák*, který byl v prvním ročníku druhý nejčastější se zde vyskytuje také, ale již v menší míře.

Ve třetí skupině opět jako ve skupině předchozí převažuje výraz *bezďák* a dále slovo *bezdomovec*. Substantivum *chudák* má zde stejnou četnost jako u žáků třetích tříd. Opět se vyskytují obměny slova bezdomovec (např. *bezďa, bezďáč*), dále *smrad'och*. Za zajímavé lze považovat výrazy *zdravíček, popelnice a luxovač popelnic*. Procento respondentů, kteří neuvedli odpověď je nižší než u předchozích skupin. Výrazy, které uvedli žáci třetího a pátého ročníku se víceméně shodují.

Tabulka č. 7 Bezdomovec

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
bezdomovec	41%	50%	32%	bezd'ák	55%	52%	58%	bezd'ák	65%	66%	64%
chudák	14%	16%	12%	bezdomovec	12%	10%	14%	bezdomovec	10%	10%	10%
bezd'ák	4%	2%	6%	úchyl	6%	10%	2%	chudák	6%	8%	4%
opilec	3%	6%	0%	chudák	6%	4%	8%	bezd'a	4%	0%	8%
bezdomák	3%	4%	2%	bezdomáč	2%	4%	0%	houmlesák	3%	6%	0%
chlastavec	2%	4%	0%	smrad'och	2%	0%	4%	smrad'och	2%	2%	2%
tulák	2%	4%	0%	bezd'a	2%	0%	4%	bezd'áč	2%	0%	4%
cigoš	2%	0%	4%								
opuštěnec	2%	0%	4%								
špinavej	3%	0%	6%								
zloděj	2%	0%	4%								
vykradač domů	2%	0%	4%								
slang, nespisovné výrazy	32%	20%	44%	slang, nespisovné výrazy	72%	70%	74%	slang, nespisovné výrazy	80%	78%	82%
spisovné výrazy	60%	70%	50%	spisovné výrazy	22%	18%	26%	spisovné výrazy	18%	22%	14%
neuvedeno	8%	10%	6%	neuvedeno	6%	12%	0%	neuvedeno	2%	0%	4%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **ošklivej, bordelář, odpadkáč, prase, cikán, smradlavec, smrad'och, bezd'a, špína, roztrhanec, otrhanec, loupežník.**
3. ročník: **hnus, bezdům, špinavec, humus, hounlesák, chudý, ošklivý, pán bez majetku, chudáček malý.**
5. ročník: **zdravíček, popelnice, prase, luxovač popelnic, chudý, špatný člověk.**

• Jaký používáš výraz pro člověka, který bere drogy

Čtvrtina respondentů z prvních tříd neuvedla žádný výraz a proto se lze domnívat, že tohoto člověka nijak neoznačují popřípadě nemají o výrazu pro takovouto osobu povědomí. Ostatní respondenti uváděli spíše synonyma (*zloděj, ožrala, opilec*). Poměrně často užívaný výraz *feťák* vykazoval pouze 5% četnost. Objevila se také substantiva, která mají základ ve slově droga (např. *drogař, drogovač, drogátor*) a vulgarismy (*vůl, debil*). Často označovali tito respondenti člověka, který bere drogy, pomocí verb (např. *krade, prodává drogy, pije, smrdí*).

Ve třídách vyšších již lze pozorovat větší množství výrazů, z nichž převažuje substantivum *feťák* a dále slangová substantiva a vulgarismy. Ve třetím ročníku jsou to např. výrazy *drogáč, blbec, úchyl, drogař, drogovač, drogač*. Za zmínku stojí složenina *drogofet* a výraz *drogista*, který má původně význam zcela jiný.

V ročníku pátém bylo zachyceno více slangových výrazů než v ročnících předchozích, a to především substantiva (např. *drogáč*, *drogoun*, *narkoman*, *závislák*, *závislec*, *droger*, *drogouš*). I v této kategorii se objevila složenina (*drogman*).

Zajímavé je uvedení slovního spojení *drogový dealer* (popř. *drogovej dealer* nebo pouze *dealer*). Tyto odpovědi byly zastoupeny ve všech třech věkových kategoriích. Nejčastější byly v pátém ročníku, méně v ročnících předchozích. I z toho lze usoudit, že žáci neznají správný význam. Proto bylo toto slovní spojení zařazeno do druhé části šetření, které zjišťuje schopnost žáků převést slangismy do bezpříznakové češtiny.

Tabulka č. 8 Člověk, který bere drogy

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
zloděj	15%	10%	20%	feták	42%	36%	48%	feták	44%	30%	58%
ožrala	7%	10%	4%	drogáč	8%	6%	10%	drogovej dealer	10%	12%	8%
opilec	7%	8%	6%	blbec	4%	6%	2%	drogáč	7%	8%	6%
feták	5%	0%	10%	kuřák	4%	6%	2%	narkoman	5%	8%	2%
drogový dealer	4%	6%	2%	hlupák	4%	4%	4%	drogoun	3%	6%	0%
kuřák	4%	6%	2%	dealer	4%	0%	8%	debil	2%	4%	0%
drogař	4%	4%	4%	puberták	3%	6%	0%	závislák	2%	4%	0%
krade	4%	4%	4%	úchyl	3%	6%	0%	závislec	2%	4%	0%
lupič	4%	0%	8%	blbej	2%	4%	0%	vypatlanec	2%	2%	2%
prodává drogy	3%	6%	0%	hulič	2%	2%	2%	dealer	2%	0%	4%
drogovač	3%	2%	4%	drogař	2%	0%	4%				
pije	2%	4%	0%								
smrdí	2%	2%	2%								
slang, nespisovné výrazy	35%	28%	42%	slang, nespisovné výrazy	74%	68%	80%	slang, nespisovné výrazy	87%	86%	88%
spisovné výrazy	40%	40%	40%	spisovné výrazy	14%	14%	14%	spisovné výrazy	8%	8%	8%
neuvedeno	25%	32%	18%	neuvedeno	12%	18%	6%	neuvedeno	5%	6%	4%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **drogátor**, **ožralej**, **hnusnej**, **debil**, **vůl**, **fetka**, **zhulenej**, **cikán**, **hloupej**, kouří, blázen.

3. ročník: **podvraták**, **drogovač**, **hulvát**, **vrták**, **drogač**, **drogista**, **fetař**, **drogofet**, nemocný, člověk, který bere drogy.

5. ročník: **droger**, **fetař**, **tulpas**, **drogista**, **návikář**, **fet**, **drogouš**, **hnusák**, **hloupej**, **drogman**, **blbec**, **zhulenec**, **zfetovanej hnus**, **seš zdravej?**, **podvraták**, **kuřák**.

- **Jaký používáš výraz pro doktora**

Pro doktora největší část žáků prvních, třetích i pátých tříd používá výraz, který byl zadán, popřípadě používá synonymum *lékař* nebo jiná spisovná synonyma. I z tohoto důvodu poměrně velké množství žáků neuvedlo svou odpověď. Největší množství nezodpovězených otázek bylo v pátém ročníku.

Nejmladší respondenti uváděli především spisovná synonyma (např. *zubař*, *doktorka*, *lékařka*). Zachyceny byly pouze dva slangismy (*trhač zubů* a *doktůrek*).

Ve třetím ročníku se v menší míře vyskytují slova slangová – zdobnělá, zkrácená a zhrubělá (např. *doktůrek*, *doktorák*, *dokt*, *dokťá*, *parchant*). V ročníku pátém jsou pak tato substantiva zastoupena ve větší míře. Tato skupina dotazovaných uváděla i výrazy s negativním zabarvením (např. *mučitel*, *drápal*, *blbeček*, *voprux*). Zdobnělé substantivum *doktůrek* bylo uvedeno ve všech třech ročnících. nejvíce však bylo zastoupeno v ročníku třetím.

Tabulka č.9 Doktor

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
doktor	30%	20%	42%	lékař	31%	28%	34%	doktor	30%	36%	24%
lékař	27%	34%	18%	doktor	30%	34%	26%	lékař	16%	14%	18%
léčí děti	14%	12%	16%	doktůrek	15%	14%	16%	doktorák	4%	8%	0%
zubař	6%	8%	4%	doktorák	2%	4%	0%	dokr	4%	2%	6%
doktorka	3%	6%	0%	léky	2%	4%	0%	dočtor	3%	6%	0%
trhač zubů	2%	4%	0%	dokt	2%	0%	4%	vypraňák	3%	0%	6%
lékařka	2%	4%	0%					doktůrek	3%	0%	6%
veterinář	2%	0%	4%					mučitel	3%	0%	6%
								drápal	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	4%	6%	2%	slang, nespisovné výrazy	28%	24%	32%	slang, nespisovné výrazy	29%	24%	34%
spisovné výrazy	85%	84%	86%	spisovné výrazy	64%	66%	62%	spisovné výrazy	48%	54%	42%
neuvedeno	11%	10%	12%	neuvedeno	8%	10%	6%	neuvedeno	23%	22%	24%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **doktůrek**, ochranka, zubařka.

3. ročník: **dokťá**, **dogdor**, **doktr**, **klíště**, **dóga**, **parchant**, **zabiják**, chirurg, hodný pán, pomáhá lidem.

5. ročník: **panter**, **léčilka**, **běloch**, **lékyvď**, **voprux**, **blbeček**, **pitvař**, doktorka, vyšetřovatel.

- **Jaký používáš výraz pro prodavačku**

Pouze minimální množství nejmladších respondentů uvedlo slangové názvy. Nadpoloviční většina dotazovaných ze všech tří skupin používá výraz *prodavačka*. Pravděpodobně i z tohoto důvodu téměř čtvrtina dotazovaných z každé skupiny na tuto otázku neodpověděla. I přesto můžeme ve vyšších ročnících slangové výrazy zachytit. Ve třetím ročníku to jsou slangová substantiva (např. *prodavča*, *kasa*, *pród'a*, *pult*). V ročníku pátém se již vyskytuje o poznání více slangových názvů (např. *pród'a*, *prodávčka*, *kasa*, *próga*). Zajímavý je výraz *šidilidi*, který vznikl z verba.

Tabulka č. 10 Prodavačka

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
prodavačka	61%	64%	58%	prodavačka	59%	64%	54%	prodavačka	31%	38%	24%
prodává	16%	14%	18%	prodavča	11%	8%	14%	pród'a	11%	10%	12%
paní	2%	0%	4%	kasa	4%	2%	6%	prodávčka	4%	8%	0%
prodávající	2%	0%	4%	pród'a	2%	4%	0%	kasa	4%	6%	2%
				prodává	2%	0%	4%	próga	3%	6%	0%
				pult	2%	0%	4%	projda	3%	0%	6%
								kráva	3%	0%	6%
								prod'ák	2%	2%	2%
								prdlčka	2%	0%	4%
								prodavalka	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	2%	2%	2%	slang, nespisovné výrazy	20%	14%	26%	slang, nespisovné výrazy	41%	40%	42%
spisovné výrazy	81%	78%	84%	spisovné výrazy	64%	66%	62%	spisovné výrazy	32%	40%	24%
neuvedeno	17%	20%	14%	neuvedeno	16%	20%	12%	neuvedeno	27%	20%	34%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **nakupovačka**, **ženská**.

3. ročník: **prodávčka**, paní, obsluha, prodavač.

5. ročník: **obsluhovačka**, **slepice**, **šidilidi**, **ženská u pultu**, **smradlavá baba**, **kradačka**, **baba**.

- **Jaký používáš výraz pro sportovního trenéra**

Respondenti z prvních tříd neuvedli žádný slangový výraz. Nejvíce bylo zastoupeno spisovné substantivum *trenér*, *rozhodčí* a dále respondenti charakterizovali sportovního trenéra pomocí verb (např. *cvičí*, *trénuje*) a pomocí konatelských substantiv (např. *fotbalista*, *hokejista*). Poměrně velké množství ze všech tří skupin na tuto otázku neodpovědělo, to znamená, že tato část respondentů nemá pro sportovního trenéra jiný výraz.

V třídě třetí jsou méně zastoupeny slangová substantiva (např. *tréňa*, *sport'ák*, *zabiják*, *tréťa*), které mají v třídě páté již větší četnost. Jsou to zejména substantiva zkrácená a názvy činitelské. V obou vyšších ročnících se objevuje zkrácené substantivum *tréňa* a dále substantivum *sport'ák*. V pátém ročníku se vyskytují i víceslovná pojmenování (např. *zpocený čuně*, *čistá mysl*, *mokrý tričko*).

Tabulka č. 11 Sportovní trenér

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
trenér	70%	80%	60%	trenér	44%	40%	48%	trenér	41%	50%	32%
cvičí	4%	0%	8%	cvičitel	17%	24%	10%	sport'ák	13%	16%	10%
rozhodčí	2%	0%	4%	tréňa	8%	0%	16%	tréňa	8%	10%	6%
fotbalista	2%	0%	4%	sportovní trenér	7%	14%	0%	kouč	7%	2%	12%
				sport'ák	2%	2%	2%	trend'a	3%	0%	6%
				zabiják	2%	0%	4%	tréňa	2%	4%	0%
								šéf	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	0%	0%	0%	slang, nespisovné výrazy	17%	4%	30%	slang, nespisovné výrazy	44%	40%	48%
spisovné výrazy	83%	82%	84%	spisovné výrazy	70%	80%	60%	spisovné výrazy	41%	50%	32%
neuvedeno	17%	18%	16%	neuvedeno	13%	16%	10%	neuvedeno	15%	10%	20%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: volejbalista, hokejista, učí fotbal, cvičitel, trénuje hokejisty.

3. ročník: **borec**, **tréťa**, **trénink**, **trenérek**, **mučírna**, sportovec, šikovný.

5. ročník: **trenky**, **trecher**, **pohan**, **trénák**, **zpocený čuně**, **sport'a**, **rejnok**, **čistá mysl**, **mokrý tričko**.

4.2 Kategorie Názvy činností a okolností

- Jakým slovem vyjadřuješ činnost „učit se“

Činnost „učit se“ označují žáci prvních tříd spisovnými synonymy, která uvádějí dílčí činnosti a jsou vyjádřena synekdochicky (např. *počítat, něco se dozvědět, psát, číst*). Žáci také nerozlišují původce děje (např. *vyučovat*). V tabulce č. 12 je patrná poměrná jednotnost výrazů u všech ročníků. Výrazy nejsou příliš rozmanité. V prvním a třetím ročníku má nejčastější výskyt verbum *učit se*. U výsledků nejstarších respondentů je toto verbum druhé nejčastější.

Žáci ročníků třetích používají také spíše synonyma, ale již můžeme pozorovat i některé slangismy (např. *šrotit se, dřít se*).

Zajímavý je výskyt verba *mučit se* (vyjádření nepříjemnosti, ale také jazyková hříčka na základě rýmu), které se u nejmladších respondentů vyskytuje minimálně, ve třetím ročníku je již frekvence výskytu vyšší a u nejstarších respondentů má třetí nejvyšší četnost výskytu. Podobné výsledky vykazuje i verbum *šprtat se*, které je v slangu zastoupeno dlouhodobě. Také u tohoto verba je patrná vzrůstající frekvence výskytu s věkem. V prvním ročníku je toto slovo zastoupeno minimálně, v ročníku třetím již více a v následujícím ročníku se vyskytuje nejčastěji.

Tabulka č. 12 Činnost „učit se“

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
učit se	45%	42%	48%	učení	28%	34%	22%	šprtat se	56%	50%	62%
dělat úkoly	6%	12%	0%	učit se	28%	32%	24%	učit se	16%	26%	6%
něco se dozvědět	6%	0%	12%	mučení	9%	8%	10%	mučit se	14%	10%	18%
vyučovat	5%	10%	0%	mučit se	6%	4%	8%	nudit se	4%	6%	2%
číst	5%	6%	4%	šprtat se	4%	4%	4%	šprtít se	2%	4%	0%
psát	5%	6%	4%	vyučovat	2%	0%	4%				
pracovat	5%	0%	10%								
počítat	4%	8%	0%								
šprtat se	4%	2%	6%								
učení	3%	6%	0%								
mučit se	2%	0%	4%								
slang, nespisovné výrazy	7%	2%	12%	slang, nespisovné výrazy	26%	16%	36%	slang, nespisovné výrazy	77%	70%	84%
spisovné výrazy	87%	94%	80%	spisovné výrazy	68%	76%	60%	spisovné výrazy	16%	26%	6%
neuvedeno	6%	4%	8%	neuvedeno	6%	8%	4%	neuvedeno	7%	4%	10%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **makat**, čtení, matematika, psaní.

3. ročník: **dřít se, šrotit se, matika, flákat se, mrskat násobilku, učňovat se, otrava**, soustředit se, kreslení, naučit se, přemýšlení, vyučování, mozek, zábava, vzdělávat se, učebnice, úkoly.

5. ročník: **šrotit se**.

- **Jakým slovem vyjadřuješ, když se někdo chlubí**

Nejmladší respondenti uváděli nejčastěji spisovná verba (např. *vytahuje se, chlubí se*). Třetí nejvyšší počet respondentů odpověď neuvedl. Pravděpodobně je to z důvodu, že si žáci nedokázali vybavit konkrétní situaci nebo konkrétního člověka, kterého by nazvali příslušným výrazem. Přestože se tato otázka týká názvu činnosti, respondentům z nejnižšího ročníku byla blízka také pojmenování pomocí slangových substantiv činitelských (např. *vytahovák, vytahovač, vytahováček*). Dále byla uvedena větná vyjádření, reakce na situaci (např. *vytahuje frňák, je nejchytřejší na světě*).

U třetího ročníku se objevují více nespisovné výrazy, a to slangové verbum *oprzuje*, které je zastoupeno v nejvyšším počtu a dále slangová substantiva (*vytahovač, vejtaha, vytahovačka, machr*) a adjektiva (*blbej, hroznej*). Nejvyšší počet žáků neuvedl žádný výraz. Dá se předpokládat, že ze stejného důvodu jako předchozí skupina respondentů. V této kategorii jsou zajímavé slangismy *máčo* a *degen*, které jsou svým charakterem blízké vulgarismům. Žáci uváděli také větné reakce na situaci (např. *nech mě, neotravuj*).

U třetí skupiny respondentů převažuje výraz *vejtaha* který se méně vyskytuje i u ročníku předchozího a verbum *machruje*. Toto verbum uvedli i žáci prvního ročníku. Žáci třetího ročníku také, ale zde bylo toto verbum míněno jako reakce na situaci (*nemachruj*). Opět jako v předchozích dvou ročnících i zde poměrně velké procento respondentů odpověď neuvedlo. Podobně jako v předchozích případech i nejstarší žáci se vyjadřovali pomocí větných reakcí (např. *nechlub se, nevytahuj se*).

Tabulka č. 13 Když se někdo chlubí

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
vytahuje se	30%	34%	26%	opruzuje	10%	12%	8%	vejtaha	20%	16%	24%
chlubí se	15%	18%	12%	vytahuje se	7%	10%	4%	machruje	12%	6%	18%
vytahovák	8%	10%	6%	žvejkačka	7%	6%	8%	žvejkačka	6%	12%	0%
vytahovač	6%	0%	12%	otravuje	6%	12%	0%	vytahuje se	5%	0%	10%
předvádí se	5%	10%	0%	vytahovač	6%	4%	8%	namyšlenej	4%	8%	0%
vytahováček	3%	0%	6%	vejtaha	4%	6%	2%	vychloubá se	4%	6%	2%
machruje	3%	0%	6%	blbej	3%	6%	0%	trapáček	3%	6%	0%
chlubák	2%	4%	0%	hlupák	3%	4%	2%	chlubič	3%	6%	0%
nafoukanec	2%	0%	4%	vytahovačka	3%	2%	4%	trapák	3%	6%	0%
				machr	3%	2%	4%	výtah	3%	0%	6%
				drsňáček	3%	0%	6%	chlubí se	2%	4%	0%
				předvádí se	3%	0%	6%	vytahovák	2%	4%	0%
				hroznej	2%	4%	0%	páv	2%	0%	4%
				náfuka	2%	2%	2%	namachrovanej	2%	0%	4%
				otrava	2%	2%	2%	borec	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	33%	18%	48%	slang, nespisovné výrazy	65%	60%	70%	slang, nespisovné výrazy	74%	74%	74%
spisovné výrazy	52%	66%	38%	spisovné výrazy	25%	32%	18%	spisovné výrazy	15%	14%	16%
neuvedeno	15%	16%	14%	neuvedeno	10%	8%	12%	neuvedeno	11%	12%	10%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **protiva, frajeří, debil, hroznej, hnusnej, vytahovánek, dežo, magor, vytahuje frňák**, je nejchytřejší na světě, mám nový svetr.
3. ročník: **žvejka, debil, vytahanec, máčo, frajer, drsňák, idiot, pyšný páv, hloupej, kecá, vopruzuje, vejtah, degen, blbec, opičák, rozmazlenej, smrad'och, hulvát, nemachruj, chlubič obecný chechtal, trapák, neotravuj, povyšuje se, nech mě, hnusný.**
5. ročník: **šprt, hnusoun, žalobníček, zamyšlenec, pýcha, pyšňák, nafoukanej, parchant, chvastoun, buzík, vytahovačka, vytahálek**, nechlub se, předvádí se, nevytahuj se, hlupák.

- **Jakým slovem vyjadřuješ, když někdo někoho obtěžuje**

Nejmladší respondenti uváděli z větší části spisovná verba a slova, která vyjadřují spíše reakci na danou situaci (např. *nech mě, nech toho, neotravuj*).

Žáci třetích tříd používají také spisovná verba a dále slangová substantiva – názvy nositelů vlastnosti a substantiva činitelská, z nichž mají nejvyšší zastoupení *otrava, zlobivec a blbec*. Výraz *otrava* je nejčastější také ve třetí skupině. Ve skupině první je to verbum *otravuje* a následuje substantivum *otrava*.

Nejstarší žáci označují člověka, který se chlubí z naprosté většiny slangismy a nespisovnými názvy. Převážně se jedná o verba (např. *prudí, opruzuje*) a o substantiva (např. *prud'as, votrava, dolejšák*). Objevují se i vulgarismy (např. *úchyl, magor*) a větné reakce (např. *nech ji, nech mě bejt, odprejskni debile*).

Tabulka č. 14 Když někdo někoho obtěžuje

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
otravuje	16%	20%	12%	otrava	16%	8%	24%	otrava	16%	18%	14%
otrava	10%	16%	4%	zlobivec	9%	14%	4%	prudí	12%	10%	14%
zlobí	9%	0%	18%	blbec	9%	8%	10%	prud'as	7%	8%	6%
neobtěžuj	8%	6%	10%	otravuje	7%	14%	0%	otravnej	5%	8%	2%
zlej	7%	14%	0%	štve	6%	4%	8%	votrava	4%	8%	0%
nech mě bejt	5%	10%	0%	škádlí	3%	0%	6%	dolejšák	4%	6%	2%
neotravuj	5%	6%	4%	votrava	2%	4%	0%	opruzuje	4%	0%	8%
obtěžuje	5%	0%	10%	prudí	2%	4%	0%	vopruzuje	3%	0%	6%
nech mě	4%	0%	8%	protiva	2%	4%	0%	votravoun	2%	4%	0%
nech toho	3%	6%	0%	neotravuj	2%	0%	4%	vypal	2%	4%	0%
ubližuje někomu	3%	0%	6%	provokuje	2%	0%	4%	prudič	2%	4%	0%
mizera	2%	4%	0%					démon	2%	0%	4%
oškivý	2%	0%	4%					neprud'	2%	0%	4%
								otravka	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	27%	40%	6%	slang, nespisovné výrazy	62%	58%	66%	slang, nespisovné výrazy	89%	94%	84%
spisovné výrazy	60%	46%	82%	spisovné výrazy	30%	38%	22%	spisovné výrazy	4%	2%	6%
neuvedeno	13%	14%	12%	neuvedeno	8%	4%	12%	neuvedeno	7%	4%	10%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **prudí, zlobivec, hnusnej, parchant, nenechá mě bejt**, běž pryč, hnusný, nech mě na pokoji.
3. ročník: **fakt divnej, smrad'och, votravnej, trouba, hulvát, vůl, grázl, nech mě bejt, prudič, hloupej, vypadni, úchylák, hajzl, voprúz, zloduch, otravák, otravovač, otravnák, pedofil, nevoprúzuj, neoprúzuj, otravka, obtěžák, dolejzák**, přestaň, necháš mě, hloupý, zlobí, nechutný, darebák, nech mě, neodbytný.
5. ročník: **sere mě, úchylák, buzeruje, hajzl, vlezelej, vtíravej, hnusák, mučitel, úchyl, blbec, magor, osahávač, dolejzák, dolejzavka, buzna, trapák, vodjed', pedofil, nech ho bejt, odprejskni debile, šmejď, nech mě bejt**, provokuje, ošahává, nech mě být, nech ji.

- **Něco, co je dobré, pěkné, líbí se ti to (co zvoláš?)**

Tato otázka se týkala interjekcí, což jsem řešila návodnou otázkou Co zvoláš? Nejmladší žáci uvedli spíše adjektiva, která byla myšlena jako zvolací věty eliptické (např. *hezký, krásný, pěkný*). Dále tito žáci uvedli klasické interjekce (např. *ju, je*) a také módní slova *hustý, super*.

U respondentů ze třetího ročníku převažovaly módní a žáky často používané výrazy *hustý a supr*. Dále se vyskytují, stejně jako v prvním ročníku, adjektiva, která jsou míněna jako eliptické zvolací věty (např. *hezký, pěkný, krásný*), typické interjekce (např. *je, jupí*) a módní slova (např. *boží, ty krávo, super*).

Nejfrekventovanějším slovem u třetí skupiny dotazovaných je stejně jako v předchozím případě slangový výraz *hustý*. Následuje zvolání *ty vole*, které se v mluvě mladých drží již velice dlouhou dobu. Podle postoje mluvčího může být míněno pozitivně i negativně. V tomto případě je míněno pozitivně, obdivně. Tento výraz se ve výsledcích prvního ročníku neobjevil vůbec, v ročníku třetím ho uvedl pouze jeden respondent. Ve výsledcích nejstarší skupiny jsou dále adjektiva míněná jako zvolací eliptické věty (např. *hezký, dobrý*) a módní výrazy míněné stejným způsobem jako předchozí (např. *hustě, drsný*).

Tabulka č. 15 Něco, co je dobré, pěkné, líbí se ti to (co zvoláš?)

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
hezký	31%	20%	42%	hustý	14%	4%	24%	hustý	18%	12%	24%
krásný	19%	38%	0%	supr	11%	18%	4%	ty vole	12%	6%	18%
to se mi líbí	9%	12%	6%	hezký	10%	16%	4%	hezký	11%	22%	0%
krása	4%	6%	2%	pěkný	10%	6%	14%	jé	8%	12%	4%
jů	4%	4%	4%	jé	8%	6%	10%	super	5%	10%	0%
jé	4%	2%	6%	hezké	5%	10%	0%	dobrý	4%	4%	4%
pěkný	3%	0%	6%	krásné	4%	6%	2%	pěkný	4%	4%	4%
krásné	3%	0%	6%	krásný	3%	4%	2%	krásné	3%	4%	2%
koupíš mi to?	2%	4%	0%	paráda	2%	4%	0%	to chci	3%	2%	4%
to je bájo	2%	0%	4%	dobrý	2%	4%	0%	hustě	3%	0%	6%
hustý	2%	0%	4%	krása	2%	0%	4%	tý jo	3%	0%	6%
super	2%	0%	4%	boží	2%	0%	4%	paráda	2%	4%	0%
				masakr	2%	0%	4%	nádhera	2%	2%	2%
								bezva	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	72%	70%	74%	slang, nespisovné výrazy	70%	62%	78%	slang, nespisovné výrazy	77%	78%	76%
spisovné výrazy	19%	22%	16%	spisovné výrazy	21%	26%	16%	spisovné výrazy	12%	14%	10%
neuvedeno	9%	8%	10%	neuvedeno	9%	12%	6%	neuvedeno	11%	8%	14%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **prima, úžasný, prima, nádherný, tý jo, hezké.**

3. ročník: **ty vole, úžasný, ty krávo, ty vago, jupí, tý jo, jó, super, hele, ano, nádherné, to chci, pěkné, hurá, nádhera, líbí.**

5. ročník: **výborný, sakra jó, drsný, hezčí, jupí, dobré, krása, hezké, to bude moje.**

- **Když se ti něco nepovedlo, co zvoláš**

Tato otázka se také týkala interjekcí, ale negativně zabarvených oproti předchozímu případu. Ve výsledcích všech třech skupin lze pozorovat shodu v případě interjekce *sakra*, kterou uvedla převážná většina dotazovaných. Shoda se týká i výrazu *do prdele*, který žáci mínili jako interjekci a nejčastěji ji uvedli respondenti z třetího a pátého ročníku. Poměrně početně zastoupen ve všech třech ročnících je také výraz *do prčic*. Respondenti z prvních tříd převážně chlapci používají výrazy méně vulgární než další dvě skupiny respondentů. U žáků pátého ročníku se vulgarismy již vyskytují velice často. Zajímavý je výskyt zvolání *ty vole*, který byl v předchozích odpovědích míněn pozitivně. V této souvislosti má však negativní charakter a objevuje se pouze ve výsledcích třetího a pátého ročníku

Tabulka č. 16 Když se ti něco nepovedlo, co zvoláš

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
ach jo	13%	12%	14%	sakra	24%	30%	18%	do prdele	24%	16%	32%
sakra	13%	8%	18%	do prdele	14%	12%	16%	sakra	14%	8%	20%
nepovedlo se mi to	10%	20%	0%	do prčic	11%	16%	6%	do prčic	13%	22%	4%
do prčic	7%	8%	6%	ach jo	5%	8%	2%	do háje	8%	10%	6%
to je blbý	6%	4%	8%	do prkýnka	3%	4%	2%	do prkýnka	6%	4%	8%
do prdele	5%	0%	10%	krucipísek	3%	2%	4%	kurňa	4%	4%	4%
musím to vygumovat	4%	8%	0%	to mě štve	2%	4%	0%	kurva	4%	0%	8%
do prkýnka	4%	4%	4%	ty vole	2%	0%	4%	ty vole	2%	4%	0%
pane bože	3%	6%	0%	do hajzlu	2%	0%	4%	do prkenný vohrady	2%	4%	0%
tý jo	2%	4%	0%	ježíšku	2%	2%	2%	ty vogy	2%	2%	2%
				do háje	2%	0%	4%	do prkvančic	2%	4%	0%
do prkenný vohrady	2%	4%	0%	krucifix	2%	0%	4%	do pytle	2%	4%	0%
to je smůla	2%	4%	0%					ach jo	2%	4%	0%
to je malér	2%	4%	0%								
fuj	2%	0%	4%								
ksakru	2%	0%	4%								
ježiši	2%	0%	4%								
slang, nespisovné výrazy	51%	36%	66%	slang, nespisovné výrazy	81%	72%	88%	slang, nespisovné výrazy	91%	88%	94%
spisovné výrazy	41%	56%	26%	spisovné výrazy	14%	20%	8%	spisovné výrazy	5%	8%	2%
neuvedeno	8%	8%	8%	neuvedeno	5%	6%	4%	neuvedeno	4%	4%	4%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **ty vado, á jo, do pytle, fujtajbl, to je hnus, jsem hlava dubová, to je v hajzlu, jsem hlava maková, pomoc, jsem nešika, katastrofa, hrůza, je to špatný.**
3. ročník: **ježiši, tý jo, ty vado, ty vago, kurňa, no nazdar, do prkna, kruci, kurva drát, do psí prdele, do pytle, ty bláho, hernajs, jejda, já se na to vyprdnu, ježiš, jsem nemehlo, škrtnu to, naštvu se, to je otrava, mám to špatně, vadí mi to, jsem smutná.**
5. ročník: **to je blbý, do psího zadku, posral jsem to, do hajzlu, oj jo joj, to je debilita, je to na hovno, se na to vyseru, naštvu se, jsem pitomá, opravím to.**

- **Pozdrav spolužáků, jak zdravíš spolužáky**

Téměř polovina dotazovaných z nejmladších respondentů uvádí spisovný pozdrav *ahoj*, který se ve třetí třídě vyskytuje jako druhý nejčastější a v páté třídě jako třetí nejčastější. Nejmladší respondenti uvádějí dále slangové a nespisovné varianty pozdravu (jednoslovné i víceslovné). Naproti tomu starší žáci používají víceméně pozdravy slangové a nespisovné jednoslovné. V obou vyšších ročnících jsou nejvíce zastoupeny pozdravy *čau*, *čus* a *nazdar*. Zajímavý výraz vyskytující se v těchto dvou ročnících je pozdrav *čest*, který byl používán v minulosti a dnes se stává módním pozdravem mladých lidí.

Tabulka č. 17 Pozdrav spolužáků

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
ahoj	47%	46%	48%	čau	31%	34%	28%	čus	21%	22%	20%
čau	21%	22%	20%	ahoj	23%	32%	14%	čau	28%	32%	24%
čus	12%	14%	10%	nazdar	10%	10%	10%	ahoj	14%	22%	6%
nazdar	8%	8%	8%	čus	9%	10%	8%	nazdar	12%	10%	14%
čus bus	4%	0%	8%	čes	5%	2%	8%	čest	7%	4%	10%
čus bus autobus	4%	6%	2%	tě péro	3%	0%	6%	čes	5%	2%	8%
čest	2%	0%	4%	ahojky	2%	4%	0%	tě péro	3%	2%	4%
				čauky	2%	2%	2%	tě pic	2%	0%	4%
				čus bus	2%	0%	4%				
				čest	2%	0%	4%				
slang, nespisovné výrazy	45%	46%	44%	slang, nespisovné výrazy	64%	54%	74%	slang, nespisovné výrazy	71%	68%	74%
spisovné výrazy	55%	54%	56%	spisovné výrazy	34%	44%	24%	spisovné výrazy	26%	32%	20%
neuvedeno	0%	0%	0%	neuvedeno	2%	2%	2%	neuvedeno	3%	0%	6%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **nazdar bazar, čágo.**

3. ročník: **čágo, čaues, nazdárek, čégo, servus, hellou, zdar, tě bůh, dobré ráno.**

5. ročník: **čusík, ahojík, zdar, čis, čágo.**

4.3 Kategorie Názvy jiné

- **Jakým slovem označuješ mobilní telefon**

Největší četnost u všech skupin respondentů vykazuje výraz *mobil*. U žáků třetího a pátého ročníku převažují navíc slangová slova *fón* a *mobajl*, ale také běžný název *telefon*. Tento výraz je u žáků prvního ročníku druhý nejpočetnější. Zajímavý je výraz *debil*, který je zastoupen ve výsledcích prvního a pátého ročníku. Jedná se o jazykovou hříčku na základě rýmu. Další, méně známé názvy pro mobilní telefon jsou např. *mobža*, *mobila*, *mobilák*, *mobilas*, *atd.*

Tabulka č. 18 Mobilní telefon

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
mobil	51%	64%	38%	mobil	60%	58%	62%	mobil	48%	48%	48%
telefon	24%	22%	26%	fón	2%	4%	0%	mobajl	13%	12%	14%
mobilní telefon	7%	0%	14%	telefon	21%	22%	20%	telefon	11%	12%	10%
telefoněk	3%	0%	6%	mobajl	3%	2%	4%	debil	7%	12%	2%
				telefon	4%	4%	4%	fón	4%	6%	2%
								mobilák	4%	4%	4%
								mobila	3%	0%	6%
								foun	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	63%	70%	56%	slang, nespisovné výrazy	70%	70%	70%	slang, nespisovné výrazy	86%	86%	86%
spisovné výrazy	31%	22%	40%	spisovné výrazy	25%	26%	24%	spisovné výrazy	11%	12%	10%
neuvedeno	6%	8%	4%	neuvedeno	5%	4%	6%	neuvedeno	3%	2%	4%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **oskar, debil, kryt, fón, budka, křunt, mobža, kredit, automobil.**

3. ročník: **tele, mašinka, telda, mobilón, mobilas.**

5. ročník: **telefik, tilifon, krám, cinkač, šmejď.**

- **Jakým slovem označuješ SMS zprávu**

U všech třech skupin převládá často používaný výraz *esemeska*, dále výrazy *esemes* a *zpráva*. Slangové výrazy uvedli žáci prvních tříd pouze dva (*pošta*, *dopis*). V ročníku třetím je již patrné větší povědomí slangových názvů pro SMS zprávu, které je v ročníku pátém ještě vyšší. U obou těchto věkových kategorií se objevil výskyt zdvojnásobných substantiv *zprávička* a *zprávka*.

Tabulka č. 19 SMS zpráva

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
esemeska	47%	48%	46%	esemeska	49%	50%	48%	esemeska	56%	64%	48%
zpráva	23%	26%	20%	zpráva	21%	18%	24%	esemes	21%	24%	18%
esemes	8%	10%	6%	esemes	13%	8%	18%	zpráva	8%	0%	16%
esemes zpráva	6%	2%	10%	zprávička	3%	6%	0%	zprávička	4%	6%	2%
pošta	3%	2%	4%	zpráva esemes	2%	4%	0%	semka	2%	4%	0%
dopis	2%	0%	4%					zprávka	2%	0%	4%
								textovka	2%	0%	4%
slang, nespisovné výrazy	5%	2%	8%	slang, nespisovné výrazy	8%	14%	2%	slang, nespisovné výrazy	12%	10%	14%
spisovné výrazy	84%	86%	82%	spisovné výrazy	85%	80%	90%	spisovné výrazy	85%	88%	82%
neuvedeno	11%	12%	10%	neuvedeno	7%	6%	8%	neuvedeno	3%	2%	4%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

3. ročník: **eska**, **esemka**, **pošta**, **zprávka**, **esemesová zpráva**.

5. ročník: **semča**, **dopis**.

- **Jakým slovem označuješ počítač**

Převážná většina respondentů z prvních tříd nemá pro počítač jiný výraz. Výrazy slangové se objevují v poměrně malé míře. Naproti tomu oba vyšší ročníky označují nejčastěji počítač slangismem *komp* (tento výraz uvedli v podstatně menší míře i nejmladší respondenti), dále následuje slovo *počítač*. Ve všech třech věkových kategoriích jsou uvedeny výrazy *computer*, *pí sí*, *bedna*.

Tabulka č. 20 Počítač

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
počítač	63%	68%	58%	komp	36%	26%	46%	komp	57%	46%	68%
notebook	7%	6%	8%	počítač	33%	42%	24%	počítač	12%	20%	4%
komp	6%	4%	8%	notebook	5%	8%	2%	computer	6%	8%	4%
pí sí	5%	8%	2%	computer	5%	4%	6%	pí sí	6%	6%	6%
bedna	4%	0%	8%	pí sí	3%	0%	6%	písíčko	5%	6%	4%
monitor	3%	2%	4%					bedna	3%	0%	6%
computer	2%	0%	4%								
póča	2%	0%	4%								
slang, nespisovné výrazy	26%	18%	34%	slang, nespisovné výrazy	51%	38%	64%	slang, nespisovné výrazy	82%	72%	92%
spisovné výrazy	70%	74%	66%	spisovné výrazy	39%	50%	28%	spisovné výrazy	13%	22%	4%
neuvedeno	4%	8%	0%	neuvedeno	10%	12%	8%	neuvedeno	5%	6%	4%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **megabajt**, **bulík**, **písíčko**, **kompáč**.

3. ročník: **monitor**, **hnusák**, **pojda**, **bedna**, **póča**, **obrazovka**, **kompl**, **přítel**.

5. ročník: **kompíšek**, **křáp**, **kompač**, **kompo**, **reprobedna**.

- **Jakým slovem označuješ internet**

V prvním ročníku jiný výraz pro internet žáci ve většině případech nemají. Druhý nejvyšší počet žáků žádný výraz neuvedl, z toho lze usoudit, že i respondenti kteří odpověď neuvedli používají běžný výraz (*internet*). Slangové výrazy jsou zastoupeny minimálně. Ve třídách následujících převažuje slangismus *int'ák*, ale dále jako v předchozím ročníku výraz spisovný. V těchto dvou věkových kategoriích lze ale již pozorovat větší množství slangových názvů pro internet. Jedná se především o slova zkrácená. Zajímavé jsou výrazy *intr*, *intro*.

Tabulka č. 21 Internet

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
internet	69%	78%	60%	int'ák	52%	54%	50%	int'ák	67%	62%	72%
inča	3%	4%	2%	internet	21%	24%	18%	internet	11%	10%	12%
alík	3%	0%	6%	net	5%	4%	6%	net	7%	2%	12%
net	3%	0%	6%	int'a	2%	2%	2%	intr	3%	6%	0%
pinternet	3%	0%	6%	in	2%	0%	4%	interňák	2%	4%	0%
inter	2%	2%	2%								
int'áč	2%	0%	4%								
slang, nespisovné výrazy	18%	6%	30%	slang, nespisovné výrazy	69%	66%	72%	slang, nespisovné výrazy	81%	76%	86%
spisovné výrazy	69%	78%	60%	spisovné výrazy	22%	24%	20%	spisovné výrazy	11%	10%	12%
neuvedeno	13%	16%	10%	neuvedeno	9%	10%	8%	neuvedeno	8%	14%	2%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **int'ák**, **intač**.

3. ročník: **infráč**, **interna**, **int**, **intro**, **komp**, **interňák**, **int'as**, **intr**.

5. ročník: **hledáč**, **it'o**.

- **Jakým slovem označuješ kompaktní disk**

Největší zastoupení ve všech věkových kategoriích má výraz *cédéčko*. Dále v prvních a třetích třídách je to výraz *cé dé* a ve třetích a pátých třídách výraz *cédo*. Zajímavá jsou obrazná pojmenování (např. *slavík*, *vajíčko*, *kotouček*).

Tabulka č. 22 Kompaktní disk

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
cédéčko	48%	50%	46%	cédéčko	55%	58%	52%	cédéčko	58%	60%	56%
cé dé	22%	30%	14%	cé dé	18%	20%	16%	cédo	13%	8%	18%
disk	10%	6%	14%	cédo	7%	0%	14%	cé dé	12%	16%	8%
dvídko	3%	6%	0%	sí dí	5%	6%	4%	sí dí	5%	8%	2%
disk cé dé	3%	0%	6%	cédko	3%	4%	2%				
cédo	2%	0%	4%	disk	2%	0%	4%				
slang, nespisovné výrazy	3%	2%	4%	slang, nespisovné výrazy	11%	6%	16%	slang, nespisovné výrazy	18%	10%	70%
spisovné výrazy	88%	92%	84%	spisovné výrazy	82%	86%	78%	spisovné výrazy	78%	86%	26%
neuvedeno	9%	6%	12%	neuvedeno	7%	8%	6%	neuvedeno	4%	4%	4%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: cé dé rom, **gramofonová deska**, dí ví dí.

3. ročník: disk cé dé, **slavík**, dí ví dí.

5. ročník: cédko, cé dé disk, cé dé romka, disketa, **kotouček**, **cídko**, **vajíčko**, **sídko**.

- **Jakým slovem označuješ televizi**

Nejvyšší počet žáků ze všech ročníků používá pro televizi výraz *telka*, který má kladné zabarvení a dále negativně zabarvený výraz *bedna*. Všechny ročníky označují televizi převážně pomocí slangu. Nezanedbatelné množství ve všech třech skupinách nemá pro televizi jiný výraz a tudíž uvedlo slovo, které bylo v zadání. Ve třetím a pátém ročníku se objevuje i negativně zabarvený výraz *kisna* a ve všech třech ročnících zdrobnělé substantivum *televizka*.

Tabulka č. 23 Televize

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
telka	43%	46%	40%	telka	49%	54%	44%	telka	48%	48%	48%
televize	29%	22%	36%	bedna	25%	24%	26%	bedna	34%	30%	38%
bedna	15%	18%	12%	televize	16%	14%	18%	televize	10%	12%	8%
televizor	4%	4%	4%	té vé	2%	0%	4%	té vé	3%	2%	4%
obrazovka	2%	4%	0%					televizor	2%	4%	0%
televizka	3%	4%	2%								
slang, nespisovné výrazy	67%	74%	60%	slang, nespisovné výrazy	79%	78%	80%	slang, nespisovné výrazy	87%	82%	92%
spisovné výrazy	33%	26%	40%	spisovné výrazy	16%	14%	18%	spisovné výrazy	12%	16%	8%
neuvedeno	0%	0%	0%	neuvedeno	5%	8%	2%	neuvedeno	0%	0%	0%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: **krabice, plazma, té vé, nova.**

3. ročník: **televizka, telina, kisna.**

5. ročník: **televizka, telina, kisna.**

- **Jakým slovem označuješ počítačové hry**

Nejmladší respondenti v podstatě nemají pro počítačové hry jiný výraz. Uvádějí výraz, který je v zadání, popřípadě slovo *hry*, které používá nadpoloviční většina všech dotazovaných. Téměř identické výsledky vykazuje i třetí ročník. Zde se již ale v malé míře objevují i výrazy slangové (např. *pí sí hry*, *pařby*), které jsou zastoupeny i v ročníku pátém, kde je uvedeno o poznání více slangových výrazů (např. *komp hry*, *hrajdy*, *games*), přesto ale téměř polovina respondentů uvedla výraz *hry*.

Tabulka č. 24 Počítačové hry

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
hry	60%	66%	54%	hry	53%	52%	54%	hry	43%	50%	36%
počítačové hry	16%	18%	14%	počítačové hry	22%	30%	14%	komp hry	7%	0%	14%
počítačovky	4%	0%	8%	pí sí hry	2%	2%	2%	pí sí hry	9%	12%	6%
				pařby	3%	0%	6%	pařby	3%	0%	6%
								hrajdy	2%	0%	4%
								počítačové hry	2%	0%	4%
								games	5%	4%	6%
								písíčkové hry	6%	10%	2%
slang, nespisovné výrazy	4%	0%	8%	slang, nespisovné výrazy	9%	2%	16%	slang, nespisovné výrazy	34%	18%	40%
spisovné výrazy	76%	84%	68%	spisovné výrazy	75%	82%	68%	spisovné výrazy	45%	50%	40%
neuvedeno	20%	16%	24%	neuvedeno	16%	16%	16%	neuvedeno	21%	22%	20%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

3. ročník: **kompový hry, games, pí sí games, střelečky**

5. ročník: **písíčka, komp games.**

4.4 Doplnující otázka

- Pokud tě napadají ještě jiná slova, kterými označuješ osoby, věci nebo činnosti, napiš je.

Respondenti z nejnižších ročníků uvedli pouze minimální množství dalších slangových výrazů. Z hlediska jejich dosud nerozvinuté slovní zásoby je to zcela pochopitelné.

U ročníku třetího již bylo uvedeno o poznání více výrazů, a to především slangových substantiv vzniklých *abreviací* (např. úča, říd'a, bágel), *dysfemismů* (např. frňák, kebule) a *metafora* (hadry). Více slangismů uvedla děvčata.

Respondenti z nejvyššího ročníku uvedli méně výrazů než respondenti z ročníku předchozího, ačkoliv by se dalo předpokládat, že právě tato skupina bude mít bohatší slovní zásobu. Pravděpodobně si žáci v písemném projevu nemohli vybavit slova, která běžně používají v projevu mluveném. Nejstarší žáci uváděli jako žáci z předchozího ročníku především substantiva vzniklá *abreviací*.

Tabulka č. 25 Další uvedené výrazy

1. ročník	c	d	ch	3. ročník	c	d	ch	5. ročník	c	d	ch
oblečení - hadry	2%	4%	0%	ředitel - říd'a	13%	12%	14%	oblečení - hadry	8%	10%	6%
				učitelka - úča	12%	12%	12%	učitelka - úča	4%	6%	2%
				oblečení - hadry	6%	4%	8%	ředitel - říd'a	3%	6%	0%
				pokojíček - bejvák	4%	4%	4%	pokojíček - bordel	3%	4%	2%
				hlava - kebule	3%	4%	2%	pokojíček - bejvák	2%	4%	0%
				oči - kukadla	2%	4%	0%	oblečení - obleček	2%	4%	0%
				žluté tričko – žlut'ásek	2%	4%	0%	taška - bágel	2%	4%	0%
				auto - aut'ák	2%	0%	4%				
				nos - frňák	2%	0%	4%				
slang, nespisovné výrazy	4%	8%	0%	slang, nespisovné výrazy	67%	72%	62%	slang, nespisovné výrazy	39%	52%	26%
spisovné výrazy	1%	2%	0%	spisovné výrazy	0%	0%	0%	spisovné výrazy	2%	4%	0%
neuvedeno	95%	90%	100%	neuvedeno	33%	28%	38%	neuvedeno	59%	44%	74%

Výrazy, které uvedl pouze jeden respondent

1. ročník: obleček (oblečení), **taškobatoh** (batoh), **panelák** (panelový dům).
3. ročník: **obchodák** (obchodní dům), **taťka** (tatínek), **mamča** (maminka), **kedlubna**, **palice** (hlava), **bágl** (batoh), **doupě**, **chlívek**, **pokůjek** (pokojíček), **šunka**, **popelnice** (tátovo auto), **chlív** (nepořádek), **prdloušek**, **čokl** (pes), **fáro** (auto), **školda** (škola), **barák** (dům), **seno** (mozek), **matika** (matematika), **pabl** (hlupák), **háro**, **pačesy** (vlasy).
5. ročník: **fógl** (pták), **mamča** (maminka), **ségra** (sestra), **špeky** (velké břicho), **lidka** (člověk), **fočus** (fotbal), **mozkovna** (učebnice), **mikča** (mikina), **keše** (peníze), **děcák**, **bažina**, **doupě** (dětský pokoj), **krámy** (věci), **tělda** (tělocvična), **odpadkáč** (odpadkový koš), **matika** (matematika).

5 Zhodnocení a závěry

5.1 Frekvence výskytu slangových výrazů

1. ročník

Žáci prvních tříd uvedli ve všech kategoriích výrazy spisovné i slangové. Téměř polovina dotazovaných použila výrazy slangové. Průměrně nejsou z hlediska pohlaví v používání slangismů značné rozdíly. Vyjadřuje se jimi necelá čtvrtina chlapců a stejný počet děvčat.

3. ročník

Z výsledků, které uvedli žáci třetích tříd je již patrná bohatší slangová slovní zásoba než u žáků mladších. Slangovou mluvu používá více než polovina všech dotazovaných. V porovnání mezi pohlavími nejsou patrné rozdíly ve frekvenci těchto výrazů.

5. ročník

V této věkové kategorii se pomocí slangismů vyjadřují již tři čtvrtiny respondentů. Rozdíl v četnosti používání slangových a nespisovných výrazů a výrazů spisovných mezi děvčaty a chlapci je zanedbatelný.

5.2 Slootovorba slangových výrazů

1. ročník

Tato skupina žáků používá pro označení uvedených osob zejména adjektiva s nespisovnou koncovkou *–ej* (např. drsnej, hustej, zhulenej, vymatlanej). Dále se ve velké míře objevují slangová substantiva vzniklá derivací, a to *názvy nositelů vlastností* (např. ošklivec, ošklivák, opuštěnec, chytrák, opilec, otrhanec) a *názvy činitelské a konatelské* (např. trhač, vykradač, bordelář, chlastavec, drogač, drogovač, feťák). Poměrně hojně jsou ve všech věkových kategoriích zastoupena substantiva zdvojnásobná, která jsou však méně expresivně a proto jsou zařazena mezi obrazná a expresivní pojmenování. V menší míře se objevují přejatá a cizí slova (např. baby, sexy, king), substantiva vzniklá *abreviací* (např. kámoš, bezďa) a *popřením konstituujících rysů pojmenování* (nekamarád).

V názvech činností a okolností uváděla tato skupina respondentů zejména *názvy činitelské* (např. vytahovák, vytahovač, chlubák, vytahovánek) a *slangová verba* (např. prudit, šprtat se).

V kategorii *Názvy jiné*, která se týkala převážně předmětů, uvedli dotazovaní především *substantiva vzniklá abreviací* (např. net, inter, komp, póča, fón, telka), *substantiva vzniklá univerbizací* (např. mobil, počítačovky) a *cizí a přejatá slova* (např. megabite, computer).

V doplňující otázce respondenti uvedli *substantivum vzniklé kompozicí* (taškobatoh) a *substantivum univerbizované* (panelák).

3. ročník

Pro označení osob používají respondenti zejména *činitelská a konatelská substantiva* (např. žalovník, smrad'och, zabiják, hulič, chlubák, drogáč, feťák, drogač), *substantiva vzniklá abreviací* (např. dokt, pród'a, bezďa, tréňa, dokt'a), *názvy nositelů vlastností* (např. hnusák, ošklivec) a *substantiva vzniklá kompozicí* (drogofet, ušoplesk).

Názvy činností označuje tato skupina dotazovaných slangovými *verby* (např. šprtát se, opruzuje, prudí).

Pro názvy uvedených předmětů jsou ve výsledcích zachycena především *substantiva vzniklá abreviací* (např. int, telda, intr, komp, telka, net, té vé, pí sí, cédéčko) a *substantiva vzniklá univerbizací* (např. mobil).

Mezi výrazy, které uvedli žáci v doplňující otázce jsou zastoupena hlavně *substantiva vzniklá abreviací* (např. říd'a, úča, taťka, mamča, matika).

5. ročník

Respondenti z pátých ročníků uvedli v kategorii Názvy osob uvedli *substantiva vzniklá abreviací* (např. projda, pród'a, próga, kámoš, tréna, tréna, dokr, fet), *substantiva konatelská a činitelská* (např. učitel, drápal, drogoun, drogáč, smrad'och, pitvař). Nejvíce byly zastoupeny *názvy nositelů vlastnosti* (husták, nafoukanec, protiva, vymatlanec, trapák, závislák, závislec, vypatlanec, vypraňák, hezoun, hnusák, zhulenec). Dále jsou ve výsledcích uvedena *substantiva vzniklá kompozicí* (tlustoprd, bleskosvod, spidervepř), *cizí a přejatá slova* (např. dýdžej, superman, spiderman, baby, batman) a *adjektiva* (např. hustej, suprový).

Názvy činností vyjadřovali dotazovaní pomocí *verb* (např. šprtít se, machruje, prudí, opruzuje).

Pro uvedené předměty uvedli nejstarší žáci především *substantiva vzniklá abreviací* (např. fón, komp, té vé, pí sí, sí dí, esemeska, cédéčko, net), *cizí a přejatá slova* (např. games, computer, foun, mobajl), dále *substantivum univerbizované* (mobil).

V doplňující otázce jsou zachycena zejména *substantiva vzniklá abreviací* (např. říd'a, úča, bágl, mamča, ségra, telda, matika).

5.3 Obrazná a expresivní pojmenování

1. ročník

Ve větším počtu jsou u názvů osob zastoupeny *metafory a metonymie* (např. brouček, kočka, kotě, kus, bůh, modelka, miláček, láska), *dysfemismy a pejorativa* (např. špína, hnus, opilec, fetka, ožrala, cigoš, debil, hajzl, parchant), *vulgarismy* (např. vůl, prase, kretén) a *deminutiva* (např. myšička, doktůrek, růžička, kotě, brouček). Méně se objevují *frazeologismy* (např. trdlo makový, hlava dubová) a *kladně zabarvená expresivní substantiva* (např. kámoš, machr, borec).

V názvech činností a okolností respondenti uvedli *metafory a metonymie* (např. makat, mučit se), více ale vyjadřovali dané skutečnosti pomocí *substantiv činitelských* (např. vytahováček, chlubák, vytahovač). V roli *interjekcí* byly zastoupeny výrazy (např. prima, ty vado, hustý, do prkenný vohrady, sakra). Dále uváděli respondenti slangové *pozdravy* (např. čus, čus bus, čus bus autobus, čest, čágo, nazdar bazar).

V třetí kategorii jsou zastoupeny především *metafory a metonymie* (např. pošta, dopis), *synekdochy* (např. obrazovka, monitor), *deminutiva* (např. telefoněk, televizka), *synekdochy* (např. obrazovka, kredit, kryt), *dysfemismy a pejorativa* (např. křunt, bedna).

V uvedených výrazech u doplňující otázky lze pozorovat *dysfemismus* hadry.

3. ročník

Z uvedených výsledků v první kategorii lze pozorovat *metafory a metonymie* (pult, léky, kasa) a dále *cizí slova a přejatá slova* (např. sexy, cheesburger).

Respondenti ze třetích ročníků vyjadřovali názvy osob především pomocí *metafor a metonymií* (např. kus, kocour, kočka, hvězda, gentleman, klíště), *vulgarismů* (např. kráva, vůl, magor, úchyl), *deminutiv* (např. kotě, doktůrek, zlatíčko, trenérek, pusinka) a *dysfemismů a pejorativ* (např. debil, šmejda, blbec, parchant, degen), *augmentativ* (např. doktorák, prud'as) a kladně zabarvených expresivních substantiv (např. borec, kámoš). Objevila se i *ironie* (řízek).

Činnosti označovala tato skupina respondentů pomocí *metafor a metonymií* (např. makat, mučit se, mrskat násobilku). Přestože se jednalo o názvy činností, většina dotazovaných uváděla i substantiva, a to především *dysfemismy a pejorativa* (např. máčo, debil, degen), frazeologismy (např.), metafory a metonymie (např. žvejkačka, V roli *interjekcí* byly zastoupeny výrazy (např. hustý, supr, boží, masakr, do prdele, do háje, do prkýnka, do prdele, ty vole). Slangové *pozdravy* (např. čus bus, čest, čauky, ahojky, tě péro, čes).

V názvech předmětů byly uvedeny *metafory a metonymie* (např. pařby, pošta, slavík), *cizí a přejatá slova* (např. computer, mobajl), *synekdochy* (např. obrazovka, monitor) a *deminutiva* (např. cédko, televizka).

V doplňující otázce se objevily *dysfemismy a pejorativa* (např. frňák, kebulé, kukadla, chlív, háro, pačesy, barák), čokl), kakofemismus (prdloušek) a *metafory a metonymie* (např. seno, šunka, popelnice).

5. ročník

V uvedených názvech osob se jednalo se zejména *metafory a metonymie* (např. mlátička, boháč, lama, bleskosvod, popelnice, psychopat, pakůň hřivnatý, kost, kočka, kus, čiča, kocour, koza, láska, zlato), *cizí a přejatá slova* (dýdžej, šoumen, mástr, baby, batman), *vulgarismy* (např. vůl, tele, kráva, svině, prase), *deminutiva* (např. chlapeček, doktůrek, týpek), *dysfemismy a pejorativa* (např. degen, hajzl, blb, šmejda, debil, řepák, dement) a dále *víceslovné vyjádření osob* (např. ženská u pultu, smradlavá baba, bezva kluk, zfetovanej hnus, luxovač popelnic, mokrý tričko, zpocený čuně, čistá mysl), *kladně zabarvená expresivní substantiva* (např. borec, machr) a *frazeologismus* (malej Jarda).

Činnosti vyjadřovali nejstarší respondenti pomocí *slangových verb* (např. prudit, šprtat se, mučit se, machruje, voprzuje) a opět jako v předchozích ročnících také pomocí názvů osob, které dané činnosti provádějí. Zejména byla zastoupena *substantiva nositelů vlastností* (např. trapák, votravoun) a *substantiva činitelská a konatelská* (např. dolejšák, prudeš, prudič, chlubič, vytahovák, otrava, votravoun), *deminutiva* (např. trapáček) a *metafory a metonymie* (např. žvejkačka, páv, výtah).

interjekce byla vyjádřena výrazy (do háje, sakra, do prčic, do prkýnka, kurňa, do prkenný vohrady, do prkvančic, ty vogy, do pytle) a *slangové pozdravy* výrazy např. čus, čest, tě péro, tě pic, čes.

Předměty označovala tato skupina respondentů pomocí *metafor a metonymií* (např. bedna, cinkač, pařby, vajíčko, kotouček), *deminutiv* (např. zprávička, písíčko, kompíšek, telefík), *synekdoch* (např. monitor, reprobedna) a *dysfemismů a pejorativ* (např. krám, šmejd).

V doplňující otázce se objevují *dysfemismy a pejorativa* (např. bordel, krámy) a dále *metafory a metonymie* (např. bažina, doupě, mozkovna, špeky).

6 Doplnková část šetření

Tohoto šetření se účastnili pouze žáci pátých tříd, u kterých se již předpokládá bohatší slangová slovní zásoba než u ročníků nižších. Jednalo se o převedení slangismů (názvů osob a názvů předmětů) do bezpříznakové češtiny. Slangové výrazy byly zakomponovány do vět, tudíž i z kontextu bylo možno vyvodit, co dané slovo znamená. Co se týká názvů osob, většina respondentů tyto slangismy převedla správně do bezpříznakové češtiny. Výjimkou byl výraz *výtah*, kterému nerozuměla většina děvčat. Dále výraz *drogový dealer* nedokázala většina respondentů z řad chlapců i z řad děvčat vysvětlit, nebo ho vysvětlila pouze částečně a to pomocí jiného slangismu *feťák*. Tento slangový výraz však označuje jinou osobu. Z těchto výsledků je patrné, že žáci nemají povědomí o tomto pojmu, což je patrné i z výsledků uvedených v tabulce č. 13. Výrazu *drogáč* rozuměli z větší části chlapci, ti ale v převážné většině uváděli slangový výraz *feťák*, děvčata naopak uváděla především výraz *drogový dealer*. Názvům předmětů také rozuměla většina z obou skupin dotazovaných. Výjimkou byl výraz *sí dí*, kterému většina respondentů nerozuměla.

Tabulka č. 26 Policie zatkla **drogového dealera**.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	20%	20%	20%
částečně rozumělo	30%	12%	48%
nerozumělo	50%	68%	32%

Tabulka č. 27 Na školní olympiádě s námi byl náš **trend'a**.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	62%	64%	60%
částečně rozumělo	0%	0%	0%
nerozumělo	38%	36%	40%

Tabulka č. 28 Katce to moc sluší – je to **roštěnka**.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	54%	48%	60%
částečně rozumělo	6%	12%	0%
nerozumělo	40%	40%	40%

Tabulka č. 29 Jáchym často užíval návykové látky, stal se z něj **drogáč**.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	46%	36%	56%
částečně rozumělo	14%	8%	20%
nerozumělo	40%	56%	24%

Tabulka č. 30 **Pród'a** mi nabídla několik druhů zboží.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	80%	84%	76%
částečně rozumělo	2%	0%	4%
nerozumělo	18%	16%	20%

Tabulka č. 31 Kamarád nám ukazuje, jaké nové značkové oblečení dostal k narozeninám – je to **výtah**.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	36%	24%	48%
částečně rozumělo	6%	0%	12%
nerozumělo	58%	76%	40%

Tabulka č. 32 V opuštěné ulici jsem zahlédl **bezď'u**.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	92%	92%	92%
částečně rozumělo	0%	0%	0%
nerozumělo	8%	8%	8%

Tabulka č. 33 Na tomto **sí-dí** jsou zajímavé fotografie.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	12%	16%	8%
částečně rozumělo	2%	4%	0%
nerozumělo	86%	80%	92%

Tabulka č. 34 Sedl jsem si k počítači a podíval se na **int'ák**.

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	94%	100%	88%
částečně rozumělo	4%	0%	8%
nerozumělo	2%	0%	4%

Tabulka č. 35 Konečně budu mít v pokojíčku svůj vlastní **komp!**

	celkem	děvčata	chlapci
rozumělo	82%	72%	92%
částečně rozumělo	0%	0%	0%
nerozumělo	18%	28%	8%

III Závěr a celkové shrnutí

Vývoj žákovského slangu je z výsledků této práce zcela patrný. Podle předpokladu žáci prvních ročníků používají při svém vyjadřování více slova spisovná, ale rozdíl mezi slangovými a spisovnými výrazy není příliš velký (slangismy uvedla téměř polovina dotazovaných). Rozdíl ve slangové slovní zásobě děvčat a chlapců je skutečně nepatrný.

Ve výsledcích respondentů z třetího ročníku měla slangový charakter již více než polovina uvedených výrazů čímž se potvrdil předpoklad. Slangová slovní zásoba je u děvčat a chlapců na stejné úrovni. V tomto ohledu se původní domněnka nepotvrdila.

Mezi výrazy, které uvedli nejstarší žáci byly slangové výrazy zastoupeny nejpočetněji ze všech třech skupin (konkrétně tři čtvrtiny slangismů), jak se předpokládalo. Opět rozdíl ve frekvenci výskytu těchto výrazů mezi děvčaty a chlapci byl nepatrný, čímž se, stejně jako v předchozím případě, domněnka nepotvrdila. Převedení vybraných slangových výrazů do bezpříznakové češtiny nečinilo žákům potíže. Procento úspěšnosti bylo u děvčat i u chlapců téměř stejné. V tomto se předpoklady nepotvrdily, neboť se předpokládala vyšší úspěšnost chlapců. Rozdíl mezi slangem a spisovnou češtinou skutečně někteří žáci z řad děvčat i chlapců nepocíťovali a slangismus nahradili slangismem jiným.

Z jednotlivých závěrů práce, které se týkají frekvence výskytu slangových výrazů a dále problematiky slovtvorby a obrazných a expresivních pojmenování, lze konkrétněji pozorovat vývoj žákovského slangu.

Žákovský slang žáků 1. stupně základní školy je bohatý především na expresivní pojmenování a na módní slova. Vyvíjí se společně s věkem a postupně se obohacuje o další slangové výrazy. Rozdíl v používané slangové slovní zásobě mezi děvčaty a chlapci je pouze nepatrný. Obě tyto skupiny mají stejně bohatou slangovou slovní zásobu, kterou používají při běžné komunikaci.

Použitá literatura

DEJMEK, B. *Tvoření a stavba slov*. 3. vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-135-7

CIBULKA, A. *O češtině*. 1. vydání. Praha: Česká televize, 2007. ISBN 978-80-85005-83-7

ČECHOVÁ, M. *Čeština – řeč a jazyk*. 1. vydání. Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-57-9

ČECHOVÁ, M. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-00-3

ČMEJRKOVÁ, S. a kol. *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. 1. vydání. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0589-7

GREPL, M. a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-134-4

HAVRÁNEK, B.; JEDLIČKA, A. *Stručná mluvnice česká*. 26. vydání. Praha: Fortuna, 2002. ISBN 80-7168-555-0

HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*. 1. vydání. Ostrava: Profil, 1988. ISBN 48-010-88

HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*. 1. vydání. Ostrava: Profil, 1979. ISBN 48-019-79

HUGO, J. a kol. *Slovník nespisovné češtiny*. 1. vydání. Praha: Maxdorf, 2006. ISBN 80-7345-098-4

CHLOUPEK, J. *Knížka o češtině*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1974. ISBN 01-120-74

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 6. vydání. Praha: SPN, 1998. ISBN 80-04-26710-6

MUŽÍKOVÁ, O. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vydání. Brno: Didaktis, 2002. ISBN 80-86285-36-7

NOVOTNÝ, J. a kol. *Mluvnice češtiny pro střední školy*. 2. vydání. Praha: Fortuna, 1995.
ISBN 80-7168-183-0

SUK, J. *Několik slangových slovníků*. Praha: Inverze, 1997. ISBN 80-900632-9-2